

A gyermekprostitúció anyagi büntetőjogi kérdései, különös tekintettel az ügyfél cselekményére

Jelige: fociláz

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2
1. A gyermekprostitúció fogalomtörténete.....	3
1.1. Kiskorúak védelme a szexuális kizsákmányolás ellen a XX. század első felében – a prostitúció és az emberkereskedelem kapcsolata.....	3
1.2. A gyermekprostitúciót szabályozó egyezmények – a modern fogalom meghatározása.....	4
2. A jogi tárgy.....	6
3. A hatályos Büntető Törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseinek elemzése.....	9
3.1. A sui generis gyermekprostitúciós tényállás - Btk. 202/A. §	9
3.1.1. A tényállás elhelyezése a kódexben	9
3.1.2. A tényállás elemzése.....	10
3.1.3. Az osztrák gyermekprostitúciós tényállás	14
3.1.4. A német megoldás	18
3.1.5. Következtetések.....	21
3.2. A kiskorú veszélyeztetése (Btk. 195. §) vizsgálata a gyermekprostitúció nézőpontjából.....	23
3.3. A prostitúciós bűncselekmények.....	27
3.3.1. Üzletszerű kéjelgés elősegítése (Btk. 205. §).....	27
3.3.2. Kitarottság (Btk. 206. §)	29
3.3.3. Kerítés (Btk. 207. §)	30
4. Változások a gyermekprostitúció büntetőjogi szabályozásában. Kitekintés a 2012. évi C. törvény vonatkozó rendelkezéseire.....	31
4.1. Gyermekprostitúció kihasználása (2012. évi C. tv. 203. §).....	32
4.2. Prostitúció elősegítése (2012. évi C. tv. 201.§)	33
4.3. Kerítés (2012. évi C. tv. 200. §).....	34
4.4. Következtetések	35
Összegzés	36
Felhasznált irodalom.....	37

Bevezetés

A gyermekprostitúció szabályozása a büntető anyagi jog területén egy meglehetősen új kérdéskört jelent, hiszen nemzetközi instrumentumok is csak a XX-XXI. század fordulóján jelentek meg konkrétan e tárgyban. Ekkorra érett meg számos nemzetközi szervezetben – ENSZ, EU, Európa Tanács, ILO¹ – az a gondolat, hogy az ifjúság nagyobb védelmi igényéből fakadóan a büntetőjog eszközszerének globális szinten történő felhasználása szükséges a gyermekek prostitúcióját elősegítő, illetve ahhoz kapcsolódó kizsákmányoló magatartások elleni határozott fellépéshez. Ezek az erőfeszítések mára oda vezettek, hogy – elsősorban az Európai Unión belüli bűnügyi együttműködésnek köszönhetően – a 2012 júniusában elfogadott, de még hatályba nem lépett magyar büntető törvénykönyv már külön tényállást is létrehoz a gyermekprostitúcióra vonatkozóan.

A hazai szakirodalom eközben ugyan részletesen tanulmányozta a felnőttek prostitúciójának egyes modelljeit, illetve a magyar megoldást,² ám adós maradt a gyermekek ugyanilyen tevékenységéből adódó – fentiekben említett egyezmények alapján különösen aktuális – egyes specialitások elemzésével.

Diákkori munkám éppen ezt az űrt kísérli meg betölteni. Dolgozatomban elsőként a gyermekprostitúció modern fogalmának meghatározására koncentrálok, hiszen enélkül nem nyílhat lehetőség a védendő érdekek körének pontos körülírására. A jogi tárgy helyes megállapítása munkám egyik alapkövét jelenti, mert nemcsak egyes cselekmények büntetendővé nyilvánításának indokát adja meg, hanem a nemi deliktumok értelmezése esetén egyre inkább jelentőséggel bíró teleologikus interpretáció alkalmazására is lehetőséget biztosít.³ Célom továbbá a de lege lata szabályozásnak a jogi tárgy, valamint további dogmatikai szempontok alapján történő elemzése, így egyes értelmezési, elhatárolási anomáliák bemutatása a bírói gyakorlatból. Tekintettel arra, hogy – ellentétben a hazai kommentárokkal – a német nyelvű irodalomban már korábban részletes kidolgozást nyert a gyermek által ellenszolgáltatásért nyújtott szexuális szolgáltatás problematikája, így az ott tett megállapításokat is igyekszem a dolgozat anyagává tenni. Mivel témaválasztásom apropóját éppen a nemrég elfogadott büntetőkódex újításai adták, így a

¹ ENSZ Fakultatív Jegyzőkönyv, Lanzarote Egyezmény, 2011/92/EU irányelv, 182. számú ILO egyezmény

² Erre lásd: BORAI 1996, 4. p.; FEHÉR 2009, 230-233. p.; NAGY 2009, 274. p.; TAMÁSI 2012, 321-333. p.

³ NAGY 2008b, 7-8 p.; SZOMORA 2009b, 12-13. p.

terjedelmi korlátok keretei között a 2013. júl. 1-jével alkalmazandó törvény rendelkezései is vizsgálódásom tárgyát képezik.

A gyermekek prostitúció révén történő kizsákmányolásának anyagi büntető jogi nézőpontjához szorosan nem tartozó kérdésekkel (így pl. a felnőttekre vonatkozó különböző nemzetközi prostitúciós modellek, a tiltott kéjteljes szabálysértési alakzata, a családon belüli erőszak, szexuális bántalmazással kapcsolatos deliktumok) nem kívánok részletesebben foglalkozni.

1. A gyermekprostitúció fogalomtörténete

A gyermekprostitúció jelenségének definiálása elsősorban a hazánkra is vonatkozó nemzetközi és uniós instrumentumok alapján lehetséges, hiszen hatályos belső jogunk ugyan a prostitúciónak megfeleltethető üzletszerű kéjteljes folytatását meghatározza,⁴ de a gyermek fogalmáról a Btk. XIV. fejezete nem tesz említést. Bár a kifejezetten a gyermekprostitúcióhoz kapcsolódó cselekmények globális pönalizálásának kérdése az 1990-es évekre került a nemzetközi szervezetek napirendjére, azonban eltérő kontextusban már a múlt század kezdetén megjelent vizsgált problémakörünk más nemzetközi dokumentumokban. Ennek indoka a prostitúció és az emberkereskedelem sajátos viszonyában keresendő.

1.1. Kiskorúak⁵ védelme a szexuális kizsákmányolás ellen a XX. század első felében – a prostitúció és az emberkereskedelem kapcsolata

A szakirodalom egységes abban, hogy az emberkereskedelem egyik célcselekményének maga a prostitúció, pontosabban annak kizsákmányolása tekintendő. Ez alapján egy eszköz-cél viszony írható le, melynek a jogtalanságát maga a célzat adja.⁶ Azonban az államok sokáig éppen a prostitúciót vették ki a nemzetközi szabályozás köréből, ugyanis e téren nem kívántak lemondani saját szuverenitásukról.⁷ Ez az abszurd helyzet azt eredményezte, hogy a korai emberkereskedelem elleni instrumentumok magát a

⁴ 1978. évi IV. törvény (továbbiakban: Btk.) 210/A. § (1) Üzletszerű kéjteljes folytat az, aki rendszeres haszonszerzésre törekedve közösen vagy fajtalanodik.

⁵ Ehelyütt tudatosan nem a gyermek megnevezést használom, mivel az itt bemutatásra kerülő egyezmények védetti körként nem a napjainkban elfogadott 18. életév alattiakat jelölik meg, így a gyermek kifejezés használata a dolgozat egészét tekintve megtévesztő lehetne.

⁶ FEHÉR 2008, 68. p.; HOLLÁN 2012a, 46-47. p.

⁷ HOLLÁN 2012a uo.

jogtalanságot előidéző célzatot nem szabályozták, a büntetőjogi védelmet csupán az eszközcselekmény kriminalizálásán keresztül kívánták biztosítani. Ezzel a megoldással ugyanakkor a mai értelemben vett egyes prostitúciós bűncselekmények előképét alkották meg, sok esetekben megkülönböztetett védelmet nyújtva a fiatalabb korosztálynak.

1910-ben A fehér rabszolgaság visszaszorításáról elnevezéssel született az első ilyen konvenció,⁸ mely lényegében egy kerítésszerű cselekményt büntetett. Azonban itt még – az előzőekben említett anomáliák miatt – nem az elkövető haszonszerzése a diszpozíció célzata, hanem más nemi vágyának kielégítése, illetve maga a prostitúció.⁹ Figyelemre méltó, hogy a kiskorúak védelme igen széleskörű, hiszen az instrumentum értelmező rendelkezése alapján kiskorúnak a 20. életévét be nem töltött nő tekintendő,¹⁰ továbbá a bűncselekmény a felnőttek esetében megkövetelt elkövetési módok (pl. erőszak, fenyegetés) meglétének hiányában is megvalósul. A dokumentum a XXI. században már meglehetősen elavult, ám a magyar büntetőjog által mind a mai napig használatos „*kéjelgés*” kifejezést alkalmazza anélkül, hogy jelentését körülírná.

Az ENSZ keretében 1950-ben New Yorkban, az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában született – a témában korábban létrehozott egyezményeket felváltó – megállapodás,¹¹ amely szakítva a korábbi gyakorlattal már büntetni rendelt konkrétan prostitúciót elősegítő magatartásokat is,¹² annak ellenére, hogy a prostitúciót magát fogalmi ismérvekkel el sem látta. A konvenció ugyanakkor más tekintetben visszalépést is jelentett, hiszen a kiskorúak fokozott védelme itt már nem érvényesült.

1.2. A gyermekprostitúciót szabályozó egyezmények – a modern fogalom meghatározása

Az államok a XX. század végére határozták el, hogy kizárólag a gyermekeket érintő körben, lemondva saját büntetőhatalmukról nemzetközi szinten együttműködnek a prostitúció kizsákmányolásának szabályozása terén. Mindez lehetővé tette a későbbiekben

⁸ Becikkelyezte az 1912. évi LXII. tc.

⁹ Vö. 3.3.3. fejezet

¹⁰ A férfiak ekkoriban még nem részesültek büntetőjogi védelemben. 1912. évi LXII. tc. 1. §

¹¹ A belső jogba az 1955. évi 34. tvr. transzformálta.

¹² Ez indokolta az üzletszerű kéjelgés elősegítése bűncselekményének a Btk-ba történő felvételét.

tárgyalandó jogi tárgy konkrét védelmét, valamint az emberkereskedelemtől való elkülönülést.¹³

Az ENSZ 1989-ben fogadta el a Gyermek jogairól szóló egyezményt, mely a prostitúcióra vonatkozó jogharmonizációs kötelezettséget nem írt elő, az államok csupán azt vállalták, hogy megtesznek mindent a gyermekek prostitúció vagy más törvénytelen nemi tevékenység céljára történő kizsákmányolása ellen.¹⁴ Az egyezmény alapján gyermeknek minden 18 év alatti személy tekintendő kivéve azokat, akik a nemzeti jog szerint korábban nagykorúságot nyertek.¹⁵ Az egyezményhez 2000-ben fűzött A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló fakultatív jegyzőkönyv amellet, hogy tényleges kriminalizációs kötelezettséget ró a részes államokra, magát a gyermekprostitúció fogalmát is megadja: „**Gyermekprostitúciónak** minősül a gyermek szexuális tevékenységekben történő felhasználása, díjazás vagy más ellenszolgáltatás fejében.”¹⁶

Az Európai Unió először 1997-ben alkotott instrumentumot a szexuális kizsákmányolás tárgyában, de az együttes fellépés sem a gyermeket, sem pedig a prostitúciót nem értelmezte, csupán a kizsákmányolást jelentő magatartásokat részletezte.¹⁷ Később a Tanács 2004/68/IB kerethatározata a gyermekek szexuális kizsákmányolását már önállóan, az emberkereskedelemtől függetlenül szabályozta, **gyermeknek** pedig „*bármely 18 évesnél fiatalabb személyt*” tekintette.¹⁸ Jóllehet az uniós aktus büntetni rendelt a prostitúcióhoz kapcsolódó számos kizsákmányoló magatartást, ám érthetetlen módon még itt sem szerepel magának a prostitúciónak a definiálása. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve nem változtat a gyermek EU-ban eddig alkalmazott fogalmán, a **gyermekprostitúciónak** pedig – az uniós jogszabályok közül elsőként – pontos meghatározást ad: „*gyermek felhasználása szexuális cselekményekre, ahol pénzt, egyéb díjazást vagy ellenértéket adnak vagy ígérnek azért cserébe, hogy a gyermek szexuális tevékenységben vesz részt, függetlenül attól, hogy azt a gyermek vagy harmadik személy számára adják vagy ígérik.*”¹⁹

¹³HOLLÁN ezt nem tartja szerencsésnek, megítélése szerint magát a célcselekményt az emberkereskedelemmel azonos dokumentumban kellene szabályozni. HOLLÁN 2012a, 126-127. p.

¹⁴Gyermek jogairól szóló egyezmény 34. cikk b) pont.

¹⁵Ez a magyar jogban a 16. életévének betöltését követően történő házasságkötéssel lehetséges. Ptk. 12. §, Csjt. 10. § (3) bek.

¹⁶ENSZ Fakultatív Jegyzőkönyv 2. cikk b) pont

¹⁷97/154/IB tanácsi együttes fellépés

¹⁸2004/68/IB kerethatározat 1. cikk a) pont.

¹⁹2011/92/EU irányelv 2. cikk d) pont.

Magyarország részese továbbá a gyermekprostitúció mint a gyermekmunka egyik legrosszabb formája ellen fellépő 182. számú Nemzetközi Munkaügyi Szervezet keretében megalkotott egyezménynek, valamint aláírta az Európa Tanács vonatkozó konvencióját is, amely a gyermekprostitúció meghatározására is gondot fordít: „a **„gyermekprostitúció”** kifejezés azt jelenti, amikor valaki egy gyermeket szexuális tevékenység céljára használ, és amelynek a során pénzt vagy valamilyen más jutalmat vagy ellenszolgáltatást adnak vagy ígérnek fizetségképpen, tekintet nélkül arra, hogy ezt a kifizetést, ígéretet vagy ellenértéket a gyermek kapja vagy egy harmadik személy.”²⁰

A fentiekben kifejtettek alapján a passzív alanyi kört illetően azt mondhatjuk, hogy a nemzetközi instrumentumok keresztmetszetéből hazánkra a 18. életévüket be nem töltött személyek fokozott büntetőjogi védelemben való részesítése fakad.

Az ENSZ egyezmény fakultatív jegyzőkönyve, majd pedig az Európa Tanács, illetve az Európai Unió jogi aktusának a gyermekprostitúció fogalmával kapcsolatos értelmezése megegyezik abban, hogy a gyermek egyszeri felhasználása is már büntetendő. Magam részéről az EU irányelv és az ET konvenció definícióját tekintem a modern gyermekprostitúciónak, hiszen ez a két instrumentum már figyelemmel van arra is, ha az ellenszolgáltatást vagy egyéb díjazást nem adják, hanem csak ígérik, valamint ha azt nem a gyermek, hanem egy harmadik személy kapja. Meglehetősen tág körben nyilvánít tehát büntetendővé cselekményeket ez az általam is elfogadott felfogás, amelynek indokát a védendő jogtárgy megadásával lehet csak megfelelően tisztázni.

2. A jogi tárgy

A Btk. XIV. fejezetének II. címében elhelyezett tényállások közül a szakirodalom prostitúciós deliktumként az üzletszerű kéjelgés elősegítését (205. §), a kitaratottságot (206. §) és a kerítést (207. §)²¹ jelöli meg, melyek jogi tárgya a kommentárok alapján egységesen *a nemi erkölcs, a nemi kapcsolatok társadalomban elfogadott rendje*.²²

Témánk szempontjából ez az álláspont két okból sem lehet irányadó. Egyrészt a nemi erkölcs jogtárgyi alkalmazása önmagában vitatott, hiszen SZOMORA több

²⁰ Lanzarote Egyezmény 19. cikk 2. pont

²¹ HOLLÁN kritikával illeti ezt a kategorizálást, ugyanis a kerítés tényállása üzletszerű kéjelgésre utaló elemet nem tartalmaz, így az prostitúciós cselekmény hiányában is megvalósulhat. HOLLÁN 2011, 672. p.

²² BALOGH 2005, 186-191. p.; FEHÉR 2009, 234-238. p.; FÖLDVÁRI 2007, 217-220. p.; MÁRKI 2012, 536-542. p.; GELLÉR-HOLLÁN-KIS 2005, 734-741. p.; NAGY 2009, 274-279. p.; SINKU 2008, 270-274. p.

tanulmányában is rámutat,²³ hogy az erkölcs „*maga is egy önálló szabályrendszer, amely mint ilyen, nem a jog alatt, hanem a jog mellett azzal egy szinten helyezkedik el.*”²⁴ Ebből következően hiányzik a jogi tárgy sérthetősége, „*hiszen nem tudjuk, hogy a nemi erkölccsel ellentétes szabályok valójában mit sértenek.*”²⁵ Másrészt esetünkben nyilvánvalóan nem a jogalkotó morális meggyőződése által kreált közösségi érdek védelme a domináns. A jogi tárgy a gyermekprostitúció területén álláspontom szerint szükségképpen individuális jellegű, hiszen a jogtárgysértés maga a kizsákmányolás, amely sértettek hiányában – csupán erkölcsi szempontok mentén – nehezen értelmezhető. Követve tehát ezt a gondolatmenetet a védendő érdekhez a passzív alanyok joghelyzetének vizsgálatával juthatunk el.

A gyermekeket megillető különleges védelmet nemcsak nemzetközi instrumentumok,²⁶ hanem a magyar jogrendszer alapját képező jogforrás, az alkotmány is deklarálja. A már hatályát veszített 1949. évi XX. törvény szerint az államnak kötelezettsége az ifjúság érdekeinek védelme,²⁷ továbbá „*minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.*”²⁸ A 2012. január 1-jétől alkalmazandó Alaptörvény szerint: „*Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.*”²⁹ Mindezek az alkotmányos rendelkezések a gyermek oldalán alapjogot keletkeztetnek, melynek védelme az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése értelmében „*az állam elsőrendű kötelezettsége.*”³⁰ Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának 2011. évi jelentése szerint ez az intézményvédelmi kötelezettség jelent jogalkotási feladatot is,³¹ amely értelemszerűen a büntetőjog területét – mindenkor figyelembe véve annak ultima ratio

²³ Az Alkotmánybíróság álláspontjának ismertetésével együtt, bővebben lásd SZOMORA 2006, 611-638. p.; SZOMORA 2009a, 54-64. p. Ehhez az állásponthoz csatlakozik – a prostitúciós deliktumok jelenlegi szabályozását alkotmányosnak ítéelő 1165/B/2004. számú AB határozat kritikája kapcsán – HOLLÁN. Szerinte a nemi erkölcs idejétmúlt, bizonytalan kategória, amely büntetőjogi beavatkozás indokát nem adhatja. Ebből, valamint több egyéb ehelyütt nem részletezett szempontból – prostituált nem feltétlen sértett; olyan cselekményt is büntet a tényállás, ami nem szükségszerűen kizsákmányoló jellegű stb. – következően HOLLÁN MIKLÓS álláspontja szerint a hatályos Btk. 205-207. §§- ban szabályozott tényállások nem szükséges és arányos büntetőjogi beavatkozást jelentenek, ezért alkotmányellenesek. HOLLÁN 2012b, 7. p.

²⁴ SZOMORA 2009a, 56. p.

²⁵ Uo.

²⁶ Ezeket részletesen ismerteti FEHÉR 2008, 68. p.

²⁷ 1949. évi XX. törvény 16. §

²⁸ 1949. évi XX. törvény 67. § (1) bek.

²⁹ Alaptörvény XVI. cikk (1) bek.

³⁰ Alaptörvény I. cikk (1) bek. 2. mondat

³¹ Lásd AJB 1472/2011 számú jelentés 30. p.

jellegét is – sem hagyhatja érintetlenül.³² Egy gyermekprostitúcióhoz kapcsolódó különös részi tényállás megalkotásához azonban ilyen absztrakt, alkotmányban rögzített kategóriák nem lehetnek elégségesek, további konkretizálásuk szükséges.

A gyermekek olyan tagjai társadalmunknak, akik koruknál, érettségüknel fogva könnyen befolyásolhatóak, nem elég tapasztaltak, így felnőtt embertársaik gondoskodására, védelmére szorulnak, ebből következően – érzelmi és anyagi vonatkozásban is – függenek tőlük.³³ Ez az alárendeltségi viszony magában hordozza értelemszerűen a visszaélés lehetőségét, amely esetünkben a prostitúció kizsákmányolásában ölt testet.

Mindenekelőtt arra kell figyelemmel lennünk, hogy az ellenszolgáltatásért nyújtott szexuális tevékenység sértheti, veszélyeztetheti a gyermek szexuális önrendelkezését, ami a harmonikus személyiségfejlődésére is káros kihatással lehet. SZOMORA álláspontját elfogadva ez azzal magyarázható, hogy a nemi cselekmény csak akkor nem sérti a gyermek érdekeit, ha azt önkéntesként, pozitív behatásként éli meg,³⁴ ugyanakkor prostitúciós tevékenység során ez nyilvánvalóan hiányzik, hiszen a nemi cselekmény tanúsításában döntően a kizsákmányoló személy – tipikusan pszichikai jellegű – ráhatása, valamint anyagi szempontok befolyásolják.³⁵ A gyermek hasznoszerzés céljából történő felhasználása ilyen tevékenységre pedig magától értetődően súlyos sérelmet jelent a passzív alanyra nézve, amely kellő alapot ad a büntetőjogi fellépésre. Igaz ez azzal együtt is, hogy a 18 év alatti gyermekek között olyanok is lehetnek, akik már rendelkeznek kiforrott személyiséggel, amelynek köszönhetően saját maguk, mindenki másától függetlenül döntenek a prostitúció folytatásáról, így szexuális önrendelkezésük nem sérül. Kizsákmányolás természetesen ekkor is megvalósulhat, mivel pedig az első fejezetben ismertetett nemzetközi összefogás éppen a 18. év alatti korosztály mindenek fellelt álló védelméből indul ki, a fokozott büntetőjogi beavatkozás ezen helyzetekben is indokolt.

Összegzésként elmondható, hogy a gyermekprostitúció kizsákmányolása sérti a gyermek – az alkotmány és számos nemzetközi egyezmény által biztosított – testi,

³² A büntetőjogi beavatkozás egyébként az Alaptörvény más rendelkezéseivel is összhangban van. Jóllehet a XII. cikk biztosítja a munka és foglalkozás szabad megválasztásának jogát, ám a XVIII. cikk (1) bek. alapján „Gyermekek foglalkoztatása - testi, szellemi és erkölcsi fejlődésüket nem veszélyeztető, törvényben meghatározott esetek kivételével - tilos.” A gyermek által folytatott prostitúciós tevékenység e rendelkezésből következően is alkotmányellenes.

³³ A függőségi viszony nemcsak rokoni kötelékek révén alakulhat ki, hanem bármilyen idősebb személlyel való kapcsolat alapján is létrejöhet. SZOMORA 2009a, 195. p.

³⁴ SZOMORA ezt a szexuális önrendelkezési képesség relatív korlátozottságának nevezi, amely a felnőtt partnerek irányában áll fenn. SZOMORA 2009a, 195. p., 200. p.

³⁵ HOLLÁN 2011, 672. p.

szellemi, erkölcsi fejlődéséhez, egyszersmind megfelelő személyiségfejlődéséhez való jogát, ezért a szexuális kizsákmányolás területén a büntetőjogi szankciók kilátásba helyezése nemcsak indokolt, hanem kötelező is.

3. A hatályos Büntető Törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseinek elemzése

A de lege lata büntető anyagi jogi szabályozás jogtárgy szempontjából történő elemzésekor első körben azokkal a tényállásokkal szükséges foglalkozni, melyek esetén a passzív alanyi kör kifejezetten a gyermekekre korlátozódik; a speciális sértetti kör alapján ezek képezik a gyermekprostitúció szabályozásának magját. A szóba jöhető diszpozíciók közül kiemelkedő jelentőséggel bír a Btk. 202/A. §-a, amely lényegében egy sui generis gyermekprostitúciós tényállásnak tekinthető. Ha ebből a rendelkezésből indulunk ki, a későbbiekben könnyebbé válhat az egyes elhatárolási, halmazati kérdések tisztázása, illetve az olyan tényállások vizsgálata is, ahol a passzív alanyok felnőttek is lehetnek, a gyermekeket pedig csupán a minősített eseteken keresztül illeti meg többletvédelem.

3.1. A sui generis gyermekprostitúciós tényállás - Btk. 202/A. §

A Btk. 202/A. § szerint *„Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel ellenszolgáltatás fejében közösül vagy fajtalankodik, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”* E törvényhely 2007. június 1. óta van hatályban,³⁶ felvételét a kódexbe – az előzőekben már említett – uniós jogharmonizációs kötelezettség teljesítése indokolta. A Tanács 2004/68/IB kerethatározatának 2. cikk c) pontja szerint ugyanis büntetni kell a *„gyermekkel folytatott szexuális tevékenységet, amelyben [...] ii) a gyermek által folytatott szexuális tevékenységért fizetségképpen pénzt vagy egyéb díjazást vagy ellenértéket nyújtanak.”*

3.1.1. A tényállás elhelyezése a kódexben

A jogalkotó a fenti tényállást megrontás bűncselekményénél helyezte el mint sui generis deliktumot. A törvényhozó megoldása első látásra annyiban indokoltnak tűnik, hogy a két bűncselekmény jogi tárgyát tekintve hasonló jellemzőkkel bír. A megrontásnál

³⁶ A rendelkezést a 2007. évi XXVII. tv. 7. §-a iktatta be.

ugyanis szintén a gyermek zavartalan személyiségfejlődése a védendő érdek,³⁷ ám abban az esetben a jogtárgy sérelmét a 14. év alatti passzív alannal végzett közösülés vagy fajtalanság már önmagában megvalósítja, míg a 202/A. § alapján a nemi cselekmény végzése – a 18. életévét be nem töltött személy által – ellenszolgáltatásért cserébe kell történjen, azaz a törvény utóbbi bűncselekmény megvalósulásához többletfeltételt követel meg.³⁸ Ez nyilván abból adódik, hogy gyermekprostitúció esetén a jogi tárgyat leginkább a kizsákmányolás sérti, nem pusztán a nemi cselekmény. Ebből következően helyesebben járt volna el a jogalkotó, ha ezt a deliktumot – figyelemmel annak sui generis jellegére is – önálló elnevezéssel, a megrontástól elkülönülten szabályozza.

3.1.2. A tényállás elemzése

A bűncselekmény passzív alanya a 18. életévét be nem töltött személy, aki az elkövetővel azonos vagy tőle különböző nemű is lehet. Megítéltésem szerint a 14. életévét be nem töltött személy ennek a deliktumnak nem lehet a sértettje,³⁹ mivel a vele folytatott nemi cselekmény ellenszolgáltatás nyújtása nélkül is büntetendő a Btk. 201. § szerinti megrontás alapján.

A deliktum elkövetési magatartása az ellenszolgáltatás fejében történő közösülés vagy fajtalanság. A fajtalanság fogalmát a törvény értelmező rendelkezése határozza meg: „a közösülés kivételével minden súlyosan szeméremsértő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére vagy kielégítésére szolgál.”⁴⁰ A közösülés büntetőjogi definícióját hatályos kódexünk nem tartalmazza, azt a gyakorlat munkálta ki, eszerint a közösülés befejezett, ha az erre irányuló szándék mellett a nemi szervek érintkezése megtörténik.⁴¹

Önmagában azonban ennek a két szexuális magatartásnak a 18. életévét be nem töltött személlyel történő végzése nem tényállásszerű, az is szükséges a bűncselekmény megvalósulásához, hogy tanúsításuk a passzív alany részéről „ellenszolgáltatás fejében” történjék. A „fejében” szó tényállási elemként való alkalmazása több szempontból is problematikus. Egyrészt nem derül ki egyértelműen belőle, hogy a befejezettség

³⁷ A megrontás jogi tárgyaként a szakirodalom döntően az ifjúság erkölcsi, nemi fejlődését említi (lásd FEHÉR 221. p.; NAGY 2009, 261. p.), ugyanakkor SZOMORA (2009a, 200. p.) szerint a védendő érdek – általam is elfogadottan – a gyermek harmonikus személyiségfejlődése.

³⁸ Ebből az is következik, hogy a Btk. 202/A. § passzív alanyi köre lényegében a 14-18. életév közötti korosztályra korlátozódik.

³⁹ A sértett és passzív alany fogalmakat e témakörben azonosnak tekintem, a lehetséges eltérésekre lásd NAGY 2008a, 107. p.

⁴⁰ Btk. 210/A. § (2) bek.

⁴¹ FEHÉR 2009, 215. p.; NAGY 2009, 251. p.

megállapításához az előny tényleges realizálása szükséges, vagy ahhoz annak ígérete is elegendő. A hazánkra jelenleg még irányadó kerethatározat egyébként nem is teszi kötelezővé – ellentétben az azt felváltó, 2011-ben elfogadott irányelvvel⁴² – a tagállamok számára az ígért pönalizálását, ettől függetlenül természetesen a magyar Btk. még büntethetné, ám ez a jogalkotói szándék nem derül ki félreérthetetlenül a diszpozícióból.⁴³ Mindebből következően véleményem szerint *a 202/A. § nem felel meg a büntetőjogi normával szemben támasztott meghatározottsági követelményeknek.*

A vizsgált tényállási elemhez fűződő másik anomália az, hogy a nyelvtani értelmezést alapul véve arra a következtetésre jutunk, hogy a bűncselekményt bárki elkövetheti, azaz olyan fiatakorú is, akinek a védelme érdekében a deliktum megalkotásra került. Ez a helyzet ráadásul úgy állhat elő, hogy mind a szexuális szolgáltatás igénybevevője, mind annak nyújtója 18. év alatti személy, tehát két gyermek egymás sérelmére követi el ugyanazt a bűncselekményt. A jogalkalmazásban gyakran használatos „kapcsos kommentár” vonatkozó fejezete erre az eshetőségre rá is világít, de az ott tett megállapítások a saját álláspontommal teljesen ellentétesek.⁴⁴ MÁRKI szerint ugyanis, ha a nemi cselekményt kifejtő személyek 18 éven aluliak, egyikük sem tekinthető sértettnek, hanem *„mindketten elkövetik – önálló tettesként – a 202/A. § szerinti megrontást.”*⁴⁵ Ez a nézet véleményem szerint – az általam megjelölt jogi tárgyat figyelembe véve – nem fogadható el, és a tényállás megszövegezésének hibája könnyedén kiküszöbölhető lenne oly módon, hogy tettesi kvalifikációt követelünk meg, továbbá rögzítjük azt, hogy csak az ellenszolgáltatás nyújtója követi el a bűncselekményt. Ez egyértelműen jogalkotási feladat.

Felmerülhet ezen kívül egy olyan megoldás is a probléma feloldására, amely nem igényli a jogalkotó részvételét, az eredménye ugyanakkor meglehetősen bizonytalan. Ez pedig a vitatott jogszabályhely jogtárgyharmonikus értelmezése. A jogi tárgy rendszerimmanens funkciójának⁴⁶ köszönhetően van lehetőség ezen interpretáció alkalmazására, amelynek *„legfőbb elve szerint egy rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy az lehetőleg alkalmas eszköz legyen a szabályozással kitűzött törvényi cél elérésére.”*⁴⁷

⁴² A de lege lata szabályozást a kerethatározattal vetem össze, mivel a munkám szempontjából releváns tényállások megalkotását ez az uniós jogi aktus indokolta, továbbá Magyarországra mindaddig ez vonatkozik, amíg az irányelv átültetése – a 2013. dec. 18-i határidőig – meg nem történik. Az irányelv vonatkozó rendelkezésére lásd 25. ljt.

⁴³ Az ígért fakultatív büntetendősége miatt a kerethatározat-konform jogértelmezés sem nyújthat ehhez segítséget.

⁴⁴ MÁRKI 2012, 526/10. p.

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ E pozitivista nézet szerint *„a már létező tényállások úgy értelmezendők, hogy a törvényhozó célját kutatják és a ratio legis a jogtárgy maga.”* NAGY 2008b, 5. p.

⁴⁷ SZOMORA 2009b, 13. p.

Segítségével a jogszabály megváltoztatása nélkül lenne kizárható a fiatalok személyek felelősségre vonása, hiszen a tényállás pontosan az ő védelmükre irányul. Azonban ennek az eszköznek az alkalmazása a hazai gyakorlatban azon túl, hogy elég ritka, eredményessége is változó képet mutat.⁴⁸ Emellett fel kell hívni a figyelmet arra is, hogy SZOMORA szerint: „Előfordulhat, hogy a jogalkotó által deklarált jogi tárgy nincs összhangban a törvényi tényállással, a törvényi rendelkezés valójában nem azt védi, amit a jogalkotó azzal védeni kíván, s ezen csak jogalkotással, törvénymódosítással lehet segíteni.”⁴⁹ Megítélésem szerint a 202/A. § esetén ez a helyzet forog fenn, és különösen igaz ez annak végiggondolásával, hogy a de lege lata szabályozás értelemszerűen nem felel meg – a megalkotása indokául szolgáló, a jogi tárgyat védeni kívánó – uniós instrumentumok elvárásainak, hiszen azok a kizsákmányolás sértettjének úgy biztosítanak kiemelt védelmet, hogy a másodlagos viktimizáció elkerülése elsődleges szempont marad.⁵⁰ Az unió jogának való megfelelés biztosítását pedig magától értetődően nem lehet a jogalkalmazás feladatává tenni akkor, ha az értelmezés lehetséges kereteit szétfeszíti.

Lezárva ezt a gondolati egységet, az előzőekben felsorakoztatott érvek világossá teszik számunkra azt, hogy a normaszerkesztés hibáját esetünkben a jogalkalmazó – a kompetenciák összemosása nélkül – nem tudja orvosolni, így feltétlenül a törvény – a fentiekben javasolt módon történő – megváltoztatása mutatkozik szükségesnek. Természetesen hozzá kell tenni azt is, hogy ez a megállapítás csak akkor igaz, ha dolgozatom kiinduló premisszáját elfogadva a jogi tárgy a gyermekek szexuális kizsákmányolás elleni védelme. Abban az esetben ugyanis, ha védendő érdekként a nemi erkölcsöt határoznánk meg a teleologikus értelmezés éppen ellenkező eredményre vezetne, hiszen két 18 év alatti személy ellenszolgáltatás fejében kifejtett nemi cselekménye ugyanúgy sérti az erkölcsi viszonyokat, mint a felnőttek prostitúciós tevékenysége, ezáltal pedig a gyermekek büntetőjogi felelősségre vonásának megalapozottságához kétség sem férhetne.

Az elkövetési magatartással kapcsolatban fontos még megjegyezni, hogy az a hatályos magyar törvénykönyv fogalomrendszerében nem is jelent feltétlenül prostitúciót. A kódex definíciója⁵¹ szerint ugyanis az üzletszerű kéjelgés „folytatása” minősül prostitúciós cselekménynek, azaz több, ellenszolgáltatásért végrehajtott szexuális

⁴⁸ SZOMORA számos példán keresztül mutatja be, hogy a bírói gyakorlat mennyire eltérően használja különböző bűncselekményeknél ezt a jogalkalmazási technikát. Részletesen lásd SZOMORA 2009b, 15-17.

⁴⁹ Uo.

⁵⁰ 2004/68/IB kerethatározat 9. cikk; 2011/92/EU irányelv 14. cikk; Lanzarote egyezmény 31. cikk

⁵¹ Lásd 4. lj.

magatartás meríti ki a Btk. 210/A. § (1) bek. szerinti értelmező rendelkezést. Ezzel szemben a vizsgált törvényhely alapján – összhangban a nemzetközi instrumentumok alapján megadott modern fogalommal⁵² – egyetlen szexuális cselekmény is tényállásszerű, ha azt a gyermek ellenszolgáltatásért fejti ki. Az eltérés abból adódhat, hogy az értelmező rendelkezés az olyan prostitúciós bűncselekményekhez kapcsolódik, amelyek passzív alanya felnőtt személy is lehet, így a tényállás megalkotásának alapvető indokát nem a gyermek szexuális kizsákmányolása ellen biztosítandó kiemelt védelem adta. A dolgozatom témáját képező jelenséghez kapcsolódó jogi tárgy esetén azonban szükséges – az uniós elvárásokkal összhangban – előrehozni a büntetőjogi felelősség megállapítását csupán egyetlen szexuális magatartásra nézve is, hiszen már az is veszélyeztetheti az életkora alapján kiszolgáltatott passzív alany harmonikus személyiségfejlődését.

Ezekkel együtt is a fentiekben megadott meghatározást⁵³ veszem alapul a továbbiakban is, a deliktum sui generis jellegéből adódóan – tényállásspecifikusan – prostitúciónak elfogadva az egyszeri nemi cselekményt is. Ehelyütt csupán a 202/A. § szerinti prostitúció és a Btk. más bűncselekményeinél alkalmazott üzletszerű kéjelgés fogalmi eltéréseire kívántam rámutatni, a hagyományosan prostitúciós bűncselekményeknek tekintett tényállások elemzésével a későbbiekben foglalkozom részletesebben.

Az elkövetési magatartás további lényeges eleme maga az ellenszolgáltatás, melyet a törvény nem határoz meg. A magyar szakirodalom is csak annyit jegyez meg, hogy az előny leggyakrabban vagyoni típusú, de az lehet más jellegű juttatás – pl. munkavégzés, megbízás teljesítése, szállás vagy egyéb ellátás biztosítása⁵⁴ – is. A deliktum megvalósulása szempontjából irreleváns, hogy az ellenszolgáltatást ténylegesen maga a sértett, vagy pedig egy harmadik személy kapja.⁵⁵ Az előny ígéretének pönalizálása a tényállásban benne lehet, ezzel kapcsolatos megállapításaimat a fentiekben a „*fejében*” kifejezés kapcsán már kifejtettem. E témakört a későbbiekben a német, osztrák megoldások vizsgálatakor behatóbban elemzem még.

A bűncselekmény az ellenszolgáltatás fejében történő közöszlés vagy fajtalanság kifejtésével befejezett (immateriális bűncselekmény). Mivel a közöszlésre irányuló magatartás már önmagában fajtalanságot valósít meg, így a kísérletnek nincs gyakorlati

⁵² Lásd 1.2. fejezet

⁵³ Lásd 1.2. fejezet

⁵⁴ MÁRKI 2012, 526. p., NAGY 2009, 266. p.

⁵⁵ Ez a kerethatározat vonatkozó rendelkezéséből még csak kikövetkeztethető, de az irányelv már expressis verbis tartalmazza is. 2004/68/IB kerethatározat 2. cikk c) pont ii) alpont; 2011/92/EU irányelv 2. cikk d) pont

jelentősége. A deliktum előkészületét a törvény nem rendeli büntetni, így abban az esetben, ha a passzív alany vagy egy harmadik személy megállapodik a szexuális szolgáltatás összegéről, de a nemi cselekményre ténylegesen nem kerül sor, bűncselekmény nem valósul meg.

A tényállás tettese bárki lehet, így fiatalos személy is, az ezzel kapcsolatos aggályaimról a fentiekben már szoltam. Az elkövető a sértettel azonos és tőle különböző nemű is lehet. A bűnrészesség az általános szabályok szerint alakul azzal, hogy a passzív alany a deliktum felbujtója nem lehet, *„még e bűncselekmény elkövetési magatartását kezdeményező magatartása esetében sem.”*⁵⁶

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Az elkövető tudatának át kell fognia a passzív alany 18. életévnél fiatalabb voltát, és azt is, hogy a nemi cselekmény gyermek általi kifejtésére az ellenszolgáltatásért cserébe kerül sor.

A rendbeliség a passzív alanyok száma szerint alakul.

Az elemzés befejezéseként azt a korábbiakban ismertetett álláspontomat tudom megerősíteni, mely szerint a magyar jogalkotó által az uniós jogharmonizációs kötelezettség teljesítéseként létrehozott sui generis tényállás nem tudja biztosítani maradéktalanul a jogi tárgy védelmét, hiszen az egyrészt félreérthető elemet („fejében”) tartalmaz, másrészt – sértve az uniós instrumentumot – úgy is értelmezhető, hogy maga a gyermek követi el bűncselekményt. A gyermekek szexuális kizsákmányolásával szembeni megfelelő fellépés érdekében a jövőben feltétlenül szükséges a tényállás megváltoztatása. Ezzel összefüggésben érdemes kitekintést tennünk más uniós tagállamok büntető anyagi jogszabályainak e témakörben hatályban lévő normaszövegeire, illetve ahhoz kapcsolódó szakirodalmára, hogy átfogóbb képet kaphassunk a jogharmonizációs kötelezettség teljesítésének lehetséges megoldásairól.⁵⁷ Az összevetésre Ausztria és Németország de lege lata szabályozását választottam, így a következőkben az öStGB és a dStGB vonatkozó rendelkezéseinek rövid ismertetésére kerül sor.

3.1.3. Az osztrák gyermekprostitúciós tényállás

Ausztria példamutató módon már az uniós kerethatározat megalkotása előtt, 2002-ben gyermekprostitúciós tényállást helyezett el büntető kódexében, amely – változatlan

⁵⁶ NAGY 2009, 267. p.

⁵⁷ A jogharmonizációs jogösszehasonlítást mint módszertani szempontot a magyar szakirodalomba először HOLLÁN MIKLÓS monográfiája hozza be. Lásd HOLLÁN 2012a, 31. p.

formában – jelenleg is hatályban van.⁵⁸ Az öStGB vonatkozó rendelkezése a szexuális integritás és önrendelkezés elleni deliktumok között, a szexuális visszaélés fiatalokkal elnevezésű bűncselekményen⁵⁹ belül kapott helyet. A tényállás itt történő elhelyezése azért is volt a magyarnál helyesebb megoldás, mert ennek a sui generis diszpozíciónak első két változata kifejezetten azt bünteti, ha az elkövető a fiatalokkal – nemi érettségének hiányából vagy kényszerhelyzetéből fakadó – kiszolgáltatott helyzetével visszaélve végez nemi cselekményt, tehát a szexuális magatartás végzését nem önmagában, csak meghatározott elkövetési mód fennállta esetén pönalizálja.⁶⁰

A témánkat érintő törvényhely magyar fordítása a következőképpen adható meg: *„Aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt ellenszolgáltatás nyújtásával arra bír rá, hogy rajta vagy máson nemi cselekményt végezzen, vagy vele illetve mással magán végeztesen, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”*⁶¹

A passzív alany valójában itt is a 14. életévét betöltött, de a 18. életévét el nem ért az elkövetővel azonos vagy tőle különböző nemű személy, hiszen a 14 év alattiakkal való nemi cselekmény végzése önmagában, ellenszolgáltatás nyújtása nélkül is büntetendő.⁶²

Az elkövetési magatartás azonban már lényeges eltérést mutat a magyar Btk. 202/A. §-ban foglaltakhoz képest. Az osztrák törvény szerint ugyanis az követi el a bűncselekményt, aki a 18 év alatti személyt ellenszolgáltatás nyújtásával bírja rá nemi cselekmény végzésére, illetve annak eltűrésére. Ebből következik, hogy a bűncselekménynek nemcsak az a személy az önálló tettese, aki eredményes rábírása révén maga végez nemi cselekményt a gyermekkel, hanem az is, aki – előny adásával – rábírja a passzív alanyt arra, hogy más részére nyújtson szexuális szolgáltatást. Ez utóbbi esetben azonban olyan helyzet áll elő, amely alapján a sértettel ténylegesen szexuális kapcsolatot létesítő személy – amennyiben ő nem nyújt egyáltalán ellenszolgáltatást – e tényállás alapján nem vonható büntetőjogi felelősségre. Álláspontom szerint a szolgáltatást igénybevevő személy cselekménye – amennyiben tudomása van arról, hogy a 18. életévét

⁵⁸ A rendelkezés [öStGB 207b. § (3) bek.] 2002. aug. 8. napjától hatályos. SCHICK-WK 2006, 77. p.

⁵⁹ öStGB 207b. § Sexueller Missbrauch von Jugendlichen

⁶⁰ A 207b. § (1) bekezdése a nemi érettség hiányának, a (2) bekezdés pedig a fiatalokkal kényszerhelyzetének kihasználását bünteti. A passzív alany e két esetben a 16. életévét be nem töltött személy, ezért használok a fiatalokkal kifejezést, illetve a deliktum megnevezésében is ez szerepel.

⁶¹ SZOMORA fordításának átvétele. SZOMORA 2009a, 252. p. A 207b. § (3) bek. eredeti szövege: *„Wer eine Person, die das 18. Lebensjahr noch nicht vollendet hat, unmittelbar durch ein Entgelt dazu verleitet, eine geschlechtliche Handlung an ihm oder einem Dritten vorzunehmen oder von ihm oder einem Dritten an sich vornehmen zu lassen, ist mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren zu bestrafen.”*

⁶² SCHICK –WK 2006, 80. p. Konkurráló tényállások, amelyek a 14 év alattiakat védik: öStGB 206. § Súlyos szexuális visszaélés gyermekkel (Schwerer sexueller Missbrauch von Unmündigen) és 207. § Szexuális visszaélés gyermekkel (Sexueller Missbrauch von Unmündigen)

be nem töltött személy vele ellenszolgáltatásért cserébe végez nemi cselekményt – ez esetben ugyanúgy sérti a jogi tárgyat, mint a – bűncselekményt tettesként elkövető – rábíró személy magatartása, hiszen előbbi személy éppen a gyermeknek azt a szexuális önrendelkezését befolyásoló függő helyzetét zsákmányolja ki, amit a rábíró személy az ellenszolgáltatás adásával teremtett meg. Figyelemmel az uniós instrumentumokra is, szerintem nem szerencsés a passzív alany rábírását elkövetési magatartásként szerepeltetni, mivel egyrészt magában hordozza az előbbieken ismertetett joghézag keletkezésének lehetőségét, továbbá egy harmadik személy sértettet befolyásoló magatartása a tényleges nemi cselekményt végző alapcselekményéhez kapcsolódó (közvetett) bűnsegédi bűnrészesség alapján is büntetendő lehet.

Az elkövetési magatartás ugyanakkor tartalmaz számos előremutató elemet. Az általam korábban javasoltaknak⁶³ megfelelően az „*ellenszolgáltatás nyújtója*” követi el a bűncselekményt, azaz a szabályozás a másodlagos viktimizáció elkerülésére figyelemmel van, így a prostituált nem lehet e bűncselekménynek az elkövetője.⁶⁴ Ennek a tényállási elemnek további előnye, hogy kétséget kizáróan nem hordozza magában – ellentétben a magyar törvényben található „*fejében*” kifejezéssel – az ígért pönalizálásának lehetőségét, így az *de lege lata* az öStGB alapján nem büntetendő. Az osztrák kódex emellett a szexuális magatartásokat egységesen „*nemi cselekményként*” értékeli, nem tesz tehát különbséget közösülés, illetve fajtalanlás között. *De lege ferenda* utóbbi két tényállási elem magyar Btk.-ba történő átvétele a jogi tárgy megfelelő védelme érdekében feltétlenül indokolt.

Az öStGB – a magyar törvénnyel ellentétben – az ellenszolgáltatást konkrétan meghatározza, a vonatkozó rendelkezés szerint e fogalom körébe tartozik „*minden értékkel bíró, pénzben kifejezhető ellenszolgáltatás, akkor is, ha az más személynek szolgál a javára, mint annak, akinek ajánlják vagy adják.*”⁶⁵ Az osztrák szakirodalom joggal illeti éles kritikával ezt a nem kifejezetten a prostitúciós cselekményekre, hanem az egész törvényre nézve megalkotott definíciót, ugyanis nagyon széles körben értelmezhető.⁶⁶

⁶³ Lásd 3.1.2. fejezet

⁶⁴ Az osztrák kommentár külön ki is tér ennek jelentőségére, hiszen a gyermek ez esetben – ellentétben a magyar „kapcsos kommentár” nézetével – feltétlenül áldozatként kezelendő, aki vagy aktív, vagy passzív szerepben, de szükségképpen résztvevője (németül: notwendige Beteiligung) a nemi cselekménynek. SHICK 2006, 83. p. A magyar álláspontra lásd 44. ljt.

⁶⁵ öStGB 74. § (1) bek. 6. pont eredeti szövege: „Entgelt: jede einer Bewertung in Geld zugängliche Gegenleistung, auch wenn sie einer anderen Person zugute kommen soll als der, der sie angeboten oder gegeben wird;”

⁶⁶ SCHICK-WK 2006, 81. p.

Minden materiális jellegű juttatás ide tartozhat,⁶⁷ így például akár moziba, vagy vacsorára történő meghívás is.⁶⁸ A kommentárok kiemelik, hogy emiatt nagy jelentőséggel bír a szexuális cselekmény és a nyújtott előny viszonyában a kauzalitás meglétének a vizsgálata,⁶⁹ hiszen okozatossági kapcsolat hiányában – noha erre az értelmező rendelkezés egyáltalán nem utal, az csak a törvényszövegből következtethető ki – a bűncselekmény nem valósul meg.

A kauzalitás feltárása a szexuális cselekmény és a juttatás között azonban nehéz bizonyítási feladat. Felmerül például a kérdés, elköveti-e a deliktumot az a férfi, aki 16-17 éves, kamaszkorából adódóan szeszélyes lelkiállapotú, korábbi veszekedésük miatt rá neheztelő barátnőjét egy teljes mértékben általa finanszírozott külföldi utazással engeszteli ki, ahol szexuális kapcsolat létesítésére is sor kerül közöttük. Az okozati összefüggés itt is fennállhat, amennyiben a külföldi utazás felajánlása, majd későbbi tényleges igénybevétele – nem pedig a férfihöz fűződő érzelmi kötődés – volt a nemi cselekmény tanúsításának valódi indoka a sértett részéről. Lényeges, hogy a 18 év alatti személyben a szexuális szolgáltatás végzésének szándékát kizárólagosan az ellenszolgáltatás váltsa ki,⁷⁰ abban érzelmi szempontok tehát nem játszhatnak szerepet. Ebből következően természetesen a passzív alany és az elkövető szándékának részletes vizsgálata lenne szükséges ilyen helyzetekben, azonban példánkban a nő tudattartalmának e két aspektusát szétválasztani – mivel volt, vagy továbbra is van a partnerek közötti érzelmi kötődés – kifejezetten nehéz jogalkalmazási feladat.

Ezen fiktív jogesettel csak azt kívántam szemléltetni, hogy az osztrák szabályozás alapján – a prostitúcióhoz kapcsolódó, az ellenszolgáltatás fogalmát specifikusan értelmező rendelkezés hiánya miatt – olyan cselekmények is tényállásszerűek lehetnek, amelyek kriminalizálása – jogtárgysérelem hiányában⁷¹ – nyilván nem lehetett a jogalkotó célja. Levonható az a konklúzió tehát, hogy abban az esetben, ha de lege ferenda az ellenszolgáltatás tényállási elem meghatározását – annak kimunkálását nem bízva a bírói gyakorlatra – törvényben kívánjuk szabályozni, feltétlen szűkebb – kifejezetten a gyermekprostitúcióra vonatkozó – értelmezést kell alkalmazni, mint az előbbieken ismertetett osztrák definíció.

⁶⁷ A nem anyagi vonzatú – immateriális – juttatások ugyanakkor nem tartozhatnak a fogalom körébe. FABRIZY-KK 2002, 610. p.

⁶⁸ SCHICK-WK 2006, 81. p.

⁶⁹ FABRIZY-KK 2002, 610. p.

⁷⁰ Ez a követelmény magából az elkövetési magatartásból ered, hiszen a rábírás fogalmilag szándékkiváltó cselekményt jelent.

⁷¹ A védendő érdek nyilvánvalóan nem sérül ugyanis akkor, ha a gyermeket a nemi kapcsolat kialakításában döntően nem az ellenszolgáltatás, hanem emocionális szempontok vezetik.

A bűncselekmény elkövetői körét illetően hasonló problémával találkozunk, mint a magyar szabályozás esetén,⁷² vagyis e deliktumot is bárki megvalósíthatja, így – a tényállás által védeni kívánt – 18. életévét be nem töltött személy is.

Az osztrák gyermekprostitúciós bűncselekmény vizsgálata a jogi tárgy megfelelő védelme szempontjából vegyes tapasztalatokkal szolgált. A kódexbeli elhelyezés, illetve a fentiekben kiemelt két tényállási elem – „*ellenszolgáltatás nyújtása*”, valamint „*nemi cselekmény*” – alkalmazása de lege ferenda a magyar szabályozásban is szükségesnek mutatkozik. Ezzel szemben a meglehetősen széles értelmezésre lehetőséget adó ellenszolgáltatás-definíció, a joghézagot hagyó sui generis elkövetési magatartás, és a tettesi kör meghatározása nem nyújtanak elégséges védelmet az általam megjelölt jogi tárgynak, így a normaszöveg ezen elemei nem szolgálhatnak követendő példaként a hazai jogalkotás számára.

3.1.4. A német megoldás

A gyermekprostitúciót érintő büntetőjogi rendelkezés a dStGB tizenharmadik, szexuális önrendelkezés elleni bűncselekmények elnevezésű fejezetében található szexuális visszaélés fiatalkorúakkal⁷³ tényállásán belül kapott helyet. Ennek dogmatikai helyességéről a hasonló megoldást alkalmazó osztrák szabályozás kapcsán elmondottakat itt is irányadónak tartom.

A tényállás magyar fordítása szerint: „*Ugyanúgy*⁷⁴ *büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel oly módon él vissza, hogy ellenszolgáltatás ellenében rajta nemi cselekményeket végez, vagy vele magán végeztet.*”⁷⁵

A deliktum passzív alanya változatlanul a 14. életévét elért, de a 18. életévét még be nem töltött, az elkövetővel azonos vagy tőle különböző nemű személy.⁷⁶

A bűncselekmény elkövetési magatartása az „*ellenszolgáltatás ellenében*” történő „*nemi cselekmény végzése*” a 18. életévnél fiatalabb személyen, azonban a deliktum

⁷² Lásd 3.1.2. fejezet

⁷³ dStGB 182. § Sexueller Missbrauch von Jugendlichen (2) bek.

⁷⁴ Visszaütalás az előző bekezdésre, az alapján öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő a bűncselekmény.

⁷⁵ dStGB 182. § (2) bek. eredeti szövege: „*Ebenso wird eine Person über achtzehn Jahren bestraft, die eine Person unter achtzehn Jahren dadurch missbraucht, dass sie gegen Entgelt sexuelle Handlungen an ihr vornimmt oder an sich von ihr vornehmen lässt.*”

⁷⁶ A 14 évnél fiatalabb személlyel folytatott nemi cselekmény – a magyar és osztrák törvénnyel megegyezően – önmagában bűncselekményt valósít meg. Lásd dStGB 176. § Sexueller Missbrauch von Kindern

megvalósul akkor is, ha az inkriminált szexuális magatartást az elkövető a passzív alannal saját „*magán végezteti*”. A törvény ezt a cselekményt – a bűncselekmény elnevezésével azonosan – a fiatalkorúval való visszaélésként értelmezi.⁷⁷ Ezen tényállási elem használata összhangban van az uniós instrumentumok által nevesített gyermekek szexuális kizsákmányolásával – mint nemzetközi szinten büntetendő cselekménnyel⁷⁸ –, hiszen az szükségképpen visszaélést jelent, konkrétan a védetti kör befolyásolhatóságával, kiszolgáltatottságával, illetve az – elkövetővel szembeni – alárendelt helyzetével.

A nemi cselekmény – az osztrák törvényi rendelkezésekhez hasonlóan – magában foglal minden szexuális magatartást, így a dStGB sem tesz különbséget közösülés, illetve fajtalanlás között.⁷⁹

A szexuális kapcsolat létesítése a 18. év alatti személlyel akkor minősül bűncselekménynek, ha azt a sértett „*ellenszolgáltatás ellenében*” fejt ki. A kommentárok egységesek abban, hogy e megfogalmazás alapján a juttatás ígérete is elegendő a tényállásszerűséghez, ahhoz az ellenszolgáltatás tényleges átadása – a passzív alannak vagy egy harmadik személynek – nem szükséges.⁸⁰ Ugyanakkor, az „*ellenében*” kifejezés alkalmazásának dogmatikai helyességéhez kétség férhet, hiszen magában hordozza a nyelvtani értelmezés alapján annak a lehetőségét, hogy a – magyar Btk. által használt „*fejében*” szóhoz hasonlóan – a passzív alany is elkövetheti a bűncselekményt. A diszpozíció egészét figyelembe véve azonban a 18. életévét be nem töltött személy büntetőjogi felelősségre vonása szerencsére kizárt, mivel a törvény tettesi kvalifikációként rögzíti a 18. életév betöltését, így a tényállás – ugyan nem az elkövetési magatartás megfelelő megfogalmazása, hanem az elkövetői kör leszűkítése révén – végeredményben kizárja ezen – a védendő érdek szempontjából – abszurd helyzet előfordulásának lehetőségét.

Az ellenszolgáltatás fogalmát a német Btk. értelmező rendelkezése határozza meg: „*minden vagyoni előny, amely ellenszolgáltatásként szolgálhat*”.⁸¹ Az öStGB definíciójához hasonlóan ez a meghatározás is az egész kódexre vonatkozik, és vélhetően emiatt is rendkívül tág értelmezésre ad lehetőséget. A német szerzők többsége szerint⁸² a törvényi rendelkezés alapján a fogalom körébe kizárólag materiális jellegű, pénzben konkrétan kifejezhető, vagyoni előnyként értelmezhető juttatások tartozhatnak (a pénzen

⁷⁷ Lásd erre a diszpozícióban az elkövetési magatartás előtt szereplő „*oly módon él vissza*” kitételt.

⁷⁸ Lásd 1.2. fejezet

⁷⁹ Magát a nemi cselekményt a dStGB 184g §-a értelmezi.

⁸⁰ FISCHER-KK 2008, 1260. p; LENCKNER-PERRON-EISELE-MK 2006, 1580. p.

⁸¹ dStGB 11. § (1) bek. 9. pont: „Entgelt: jede in einem Vermögensvorteil bestehende Gegenleistung.”

⁸² FISCHER-KK 2008, 1260. p; LENCKNER-PERRON-EISELE-MK 2006, 1580. p.

kívül pl. meghívás vacsorára, szabadidős tevékenységre; rendezvényre szóló belépőjegy átadása stb.). Ellentétes véleményt fogalmaz meg FROMMEL, szerinte immateriális előnyök adása is kimerítheti a vizsgált fogalmat – például közbenjárás a passzív alany iskolai zenekarba történő felvételéhez⁸³ –, a hangsúly ugyanis nem a juttatás vagyoni vagy nem vagyoni jellegén van, hanem azon, hogy az ellenszolgáltatás alkalmas legyen a sértett motiválására. Ez a nézet véleményem szerint túllép a törvény adta meghatározás keretein, hiszen az kifejezetten „*vagyoni előnyről*” (Vermögensvorteil) tesz említést,⁸⁴ így abba immateriális juttatások semmiképpen sem tartozhatnak bele.

A német kommentárok – az osztrák irodalommal megegyezően⁸⁵ – kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az előny – vagy annak ígérete – és a szexuális cselekmény közötti okozatossági kapcsolat meglétének a bűncselekmény megvalósulása szempontjából. A szakirodalom rámutat arra, hogy ennek elemzése részletes bizonyítási eljárást feltételez, hiszen az ellenszolgáltatás – a törvény által használt megfogalmazás miatt – széles körben értelmezhető.⁸⁶

A bűncselekmény tettese kizárólag a – gyermekkel ellenszolgáltatás ellenében ténylegesen nemi cselekményt végző⁸⁷ – 18. életévét betöltött személy lehet, vagyis fiatakorú a tényállást nem valósíthatja meg. A dStGB tehát tettesi kvalifikáció megkövetelése révén zárja ki annak lehetőségét, hogy olyan személy is elkövethesse ezt a deliktumot, akinek a megóvása érdekében az megalkotásra került. A jogi tárgy megfelelő védelme szempontjából hasonló tényállási elem magyar Btk.-ba történő átvétele de lege ferenda feltétlenül indokolt. A 18. életév betöltésének megkövetelése az elkövetői oldalon megerősíti továbbá azt is, hogy a német jogalkotó nem a nemi erkölcsöt, hanem az – általam a dolgozat kiinduló premisszájának tekintett⁸⁸ – ifjúság szexuális kizsákmányolás elleni kiemelt védelmét – mint individuális jogtárgyat – tekinti a gyermekprostitúciós tényállás esetén védendő érdeknek. Abban az esetben ugyanis, ha a nemi erkölcs lenne a jogi tárgya e bűncselekménynek, nem lenne szükséges kizárni az elkövetői körből a 18. évnél fiatalabbakat.

A dolgozatom témáját érintő német normaszöveg több szempontból is – kódexbeli elhelyezés, nemi cselekmények egységes felfogása, ellenszolgáltatás-fogalom törvényi

⁸³ FROMMEL-NK 2005, 3324. p.

⁸⁴ Lásd 109. ljt.

⁸⁵ Lásd FABRIZY-KK 2002, 610. p.

⁸⁶ FISCHER-KK 2008, 1260. p; LENCKNER-PERRON-EISELE-MK 2006, 1580. p

⁸⁷ Az osztrák szabályozással ellentétben a német diszpozíció tettese csak az a személy lehet, aki ténylegesen véghez a gyermekkel – vagy végeztet vele – szexuális cselekményt, aki e magatartásra csupán rábírja a sértettet az adott esetben bűnsegéde lehet e tényállásnak.

⁸⁸ Lásd 2. fejezet

értelmezése – hasonló jellemvonásokkal rendelkezik, mint a fentiekben már elemzett osztrák tényállás. A két megoldás – az elkövetési magatartások eltérő megfogalmazásán túl – elsősorban abban különbözik, hogy a dStGB vonatkozó rendelkezése a 18 év alattiakat az elkövetői körből kizárja.

3.1.5. Következtetések

A magyar gyermekprostitúciós tényállás kapcsán felmerülő egyes dogmatikai problémák feltárását követően elsősorban arra koncentráltam, hogy – az ifjúság szexuális kizsákmányolása elleni büntetőjogi védelem egy-egy lehetséges példajaként – bemutassam az osztrák, valamint a német büntető kódexek vonatkozó rendelkezéseit a jogi tárgy számára nyújtott védelem és az uniós jogharmonizációs kötelezettségnek való megfelelés nézőpontjából. Ennek köszönhetően számos olyan jogtechnikai megoldás is ismertetésre került, melyek a hazai jogalkotás számára hasznos tanulságokkal szolgálhatnak. Az alábbiakban ezek összegzésére kerül sor.

A tényállás kódexbeli elhelyezésére vonatkozó álláspontomat⁸⁹ továbbra is fenntartva, a gyermekprostitúciós bűncselekményt – az általam elfogadott védendő érdeket alapul véve – a Btk. olyan szerkezeti egységében szükséges – önálló, sui generis dispozíció formájában – elhelyezni, amely a gyermek szexuális önrendelkezése, illetve megfelelő személyiségfejlődése védelmét tekinti a deliktum jogi tárgyának.

A vizsgált normaszövegek egységesek abban, hogy a bűncselekmény passzív alanya a 18. életévét be nem töltött személy, aki 14 évesnél fiatalabb azonban nem lehet, hiszen ez esetben már a nemi cselekmény végzése önmagában – ellenszolgáltatás nyújtása nélkül is – büntetendő, így más bűncselekmény valósul meg.

Az elkövetési magatartások összevetése esetén már lényeges eltéréseket tapasztalhattunk. Ahogy arra korábban utaltam, a magyar Btk. által használt közösülés és fajtalanúság kategóriák alkalmazása meghaladottnak tekinthető, azok – német, illetve osztrák mintához hasonló – egységes szabályozása indokolt. Fontos szempont, hogy az elkövető cselekménye csak akkor minősülhet bűncselekménynek, ha a gyermek által rajta kifejtett szexuális magatartásért „*ellenszolgáltatást nyújt.*” Ezen megfogalmazás kizárja – ellentétben a magyar dispozícióban szereplő „*fejében*”, valamint a dStGB-ben használt „*ellenében*” kifejezésekkel – annak lehetőségét, hogy a passzív alany is elkövetheti ezt a

⁸⁹ Lásd 3.1.1. fejezet

deliktumot. A konkrét tényállás megszövegezésekor azonban ügyelni kell arra, hogy a „nyújt” szó leszűkíti az elkövetői kört kifejezetten az előny adójára, vagyis ha az ellenszolgáltatás nyújtója és a nemi cselekményt végző nem azonos személy, előállhat olyan helyzet, hogy a gyermekkel ténylegesen szexuális cselekményt végző nem vonható büntetőjogi felelősségre.⁹⁰

Tekintettel arra, hogy az elkövetési magatartás általam választott megfogalmazása nem hordozza magában az ígéret pönalizálását – jóllehet ezt a 2013. dec. 18-ig implementálandó uniós irányelv kötelezővé teszi⁹¹ –, így véleményem szerint de lege ferenda az elkövetési magatartásban az előny kilátásba helyezésére külön utalni kell.

A tényállás lényeges eleme maga az ellenszolgáltatás. A fentiekben vizsgált külföldi kódexek ugyan meghatározzák – a magyar Btk.-val ellentétben – a fogalmat, de ezek a definíciók nem kifejezetten a prostitúciós bűncselekményekre, hanem az egész törvénykönyvre vonatkoznak, így széleskörű interpretációra adnak lehetőséget. A törvényi értelmezés léte indokolt lehet, azonban ebben az esetben a meghatározást szűkebbre kell vonni oly módon, hogy egyrészt utalunk a nemi cselekmény és az előny közötti közvetlen okozati összefüggés meglétének szükségességére, másrészt kizárjuk a juttatások köréből az immateriális ellenszolgáltatásokat. Ez utóbbira azért is van szükség, mert az uniós instrumentumok rendelkezéseiből is ez a követelmény állapítható meg.⁹²

A tettesi kör meghatározását tekintetem még lényeges elemzési szempontnak. A jogi tárgy megfelelő védelme nyilvánvalóan csak úgy biztosítható, ha olyan személy nem követheti el ezt a bűncselekményt, akinek a védelme érdekében az megalkotásra került. Erre a követelményre egyedül a német szabályozás volt figyelemmel azáltal, hogy tettesi kvalifikációt helyezett el a tényállásban.

A büntetési tétel kapcsán röviden annyit jegyeznek meg – mivel erről még nem esett szó –, hogy a de lege lata magyar és osztrák szabályozás szerinti három évi szabadságvesztés összhangban áll az uniós instrumentumokkal⁹³ és kellő szankciót is jelent a jogi tárgyat sértő cselekményekkel szemben.

⁹⁰ Erre a problémára már az osztrák szabályozás kapcsán felhívtam a figyelmet. Vö. 3.1.3. fejezet

⁹¹ Lásd 1.2. fejezet

⁹² A vonatkozó kerethatározat és irányelv egyaránt pénzről, egyéb díjazásról vagy ellenértékről tesz említést. A pénz, díjazás véleményem szerint részletesebb magyarázatra nem szorul, az egyéb ellenérték pedig olyan értékkel bír – ezáltal pénzben kifejezhető – juttatást jelöl, amely a szexuális cselekmény megfelelő ellentételezésül szolgál. 2004/68/IB kerethatározat 2. cikk c) pont ii. alpont; 2011/92/EU irányelv 2. cikk d) pont.

⁹³ Az irányelv a szabadságvesztés-büntetés minimumát két évben határozza meg. 2011/92/EU irányelv 4. cikk (7) bek.

3.2. A kiskorú veszélyeztetése (Btk. 195. §) vizsgálata a gyermekprostitúció nézőpontjából

A sui generis gyermekprostitúciós tényállás elemzését követően a de lege lata szabályozás vizsgálatát azzal a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményével (Btk. 195. §) folytatom, amelynek sértettje – hasonlóan az eddig tárgyalt deliktumhoz – a kiskorú személy.⁹⁴ A büntetőjogi szabályozás indokát azonban – ahogy az a későbbiekben részletesen kifejtésre kerül – itt már nem kifejezetten a nemi erkölcs, vagy az általam elfogadott jogi tárgy alapján a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni fellépés adja. A tényállás ugyanis átfogóbb büntetőjogi védelmet nyújt azáltal, hogy jogi tárgyaként az ifjúság testi, értelmi, erkölcsi és érzelmi fejlődése jelölhető meg.⁹⁵

A bűncselekménynek két alakzata kapcsolódik diákköri munkám témájához. Az (1) bekezdés szerinti büntettet kizárólag a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy⁹⁶ követheti el, mégpedig azáltal, hogy e feladatából folyó kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti. Az elkövetési magatartások figyelembe vételével a gyermekprostitúcióhoz elsősorban a nevelési kötelezettség súlyos megszegése alapján lehet kötni e deliktumot, hiszen egyedül e fordulat hozható összefüggésbe kizsákmányoló magatartásokkal. A felügyeleti, illetve gondozási kötelezettség figyelmen kívül hagyása és a prostitúció folytatása ugyanis véleményem szerint úgy írható le, hogy a gyermek e tevékenységet azért tudja megkezdeni, mert a tettes a kiskorú magatartását nem ellenőrzi folyamatosan és rendszeresen, időről időre visszatérően, illetve normális testi fejlődésének biztosítását elhanyagolja.⁹⁷ Ez mulasztás, ellentétben a kizsákmányoláshoz kapcsolódó cselekményekkel, amelyek szükségképpen tevőleges magatartást feltételeznek, éppen ezért ezen kötelezettségek megszegése nem köthető a gyermekprostitúció általam elfogadott definíciójához.⁹⁸ Ebből következően, a passzív alany – akár csak egyetlen – prostitúciós cselekményre való rábírása a kvalifikált tettes részéről elsősorban a nevelési kötelezettség

⁹⁴ A passzív alanyi kört illetően annyi eltérés tapasztalható, hogy a Btk. 202/A. § esetén a 18. életévét be nem töltött személy a sértett, míg a kiskorú veszélyeztetésénél a kiskorú személy. Ebből adódóan – hasonlóan a Gyermek Jogairól szóló egyezményhez – szűkebb a védetti kör utóbbi tényállás esetében, hiszen azok a 18 év alatti személyek, akik a Ptk. 12. § értelmében házasságkötéssel nagykorúságot nyertek nem lehetnek a Btk. 195. § szerinti deliktum sértettjei. Vö. 1.2. fejezet

⁹⁵ NAGY 2009, 236. p.

⁹⁶ A törvény értelmező rendelkezése bővíti ezt a kört. Lásd 195. § (5) bek.

⁹⁷ Vö. NAGY 2009, 236. p.

⁹⁸ Lásd 1.2. fejezet

súlyos megszegését jelenti, amelynek a következménye a kiskorú testi, erkölcsi fejlődését veszélyeztető helyzet – vagyis az eredmény – előidézése.

Észrevehető, hogy e tényállás alá – a szolgáltatás igénybevevőjének magatartását mellőzve – csak a rábíró személy cselekményét szubszumáltam, mindez azzal magyarázható, hogy e bűncselekmény esetében a lehetséges elkövetői kör alapján a tettes és a sértett közötti szexuális kontaktus – mivel az esetek többségében egymással vérségi kapcsolatban állhatnak – más bűncselekmény – tipikusan vérfertőzés büntetési alakzata,⁹⁹ 14 éven aluli passzív alany esetén megrontás minősített esete¹⁰⁰ – megállapítását alapozza meg. Ehhez kapcsolódóan fontos megjegyezni azt is, hogy egy ilyen kapcsolat kialakítása a családi kötelékeken belül tipikusan nem ellenszolgáltatás adásával jön létre, hanem azáltal, hogy a tettes hatalmi helyzetével, befolyásával visszaél, vagyis ugyan a szexuális önrendelkezés sérelme fennáll, de tényleges prostitúcióról nem beszélhetünk.

Mindezek alapján az a következtetés vonható le, hogy a gyermekprostitúcióhoz kapcsolódó cselekmények vonatkozásában a Btk. 195. § (1) bek. szerinti bűncselekmény csak abban a szűk körben állapítható meg, ha a tényállás által megkövetelt kvalifikációval rendelkező személy – a szolgáltatás igénybevevőjének lényegében segítséget nyújtva – rábírná prostitúciós cselekmény kifejtésére a passzív alanyt. Ebben az esetben, a GELLÉR - HOLLÁN-KIS szerzőhármass álláspontja szerint¹⁰¹ valóságos alaki bűnhalmazat létesül az üzletszerű kéjelgés elősegítése 205. § (4) bek. szerinti alakzatával feltéve, hogy a rábírás – figyelembe véve az üzletszerű kéjelgés törvényi definícióját¹⁰² – nem csupán egy nemi cselekmény végzésére, hanem prostitúciós tevékenység folytatására irányult. Ennek a szakirodalmi véleménynek – dogmatikailag – elfogadható magyarázatát az adhatja, hogy a törvény a Btk. 205. § szerinti bűncselekmény (üzletszerű kéjelgés elősegítése) jogi tárgyának a nemi erkölcsöt, a nemi kapcsolatok társadalomban elfogadott rendjét tekinti, így az nem azonos a kiskorú veszélyeztetése esetén megjelölt védendő érdekekkel. Ellentétes véleményt fogalmaz meg ugyanakkor MÁRKI és BALOGH,¹⁰³ akik szerint – kiindulva a speciális elkövetési magatartásból – az ilyen cselekményt csak az üzletszerű kéjelgés elősegítésekként kell minősíteni. A gyermekprostitúcióhoz általam kapcsolt védendő

⁹⁹ A kommentárok egységes álláspontja alapján ebben az esetben a vérfertőzés büntetési alakzata speciális a kiskorú veszélyeztetéséhez képest. BALOGH 2005, 167. p.; MÁRKI 2012, 505. p.; GELLÉR-HOLLÁN-KIS 2005, 687. p.; NAGY 2009, 269. p.

¹⁰⁰ A teljesség kedvéért szükséges megjegyezni, hogy a megrontás tényállása nemcsak a szexuális szolgáltatás igénybevevője, hanem a rábíró személy esetén is speciális a kiskorú veszélyeztetéséhez képest. (Lásd Btk. 202. §)

¹⁰¹ 2005, 688. p;

¹⁰² Lásd 4. ljt.

¹⁰³ BALOGH 2005, 187. p.; MÁRKI 2012, 505. p.;

érdek¹⁰⁴ alapján ezen elhatárolási probléma dogmatikailag helyes megoldása véleményem szerint az lenne, ha a – súlyosabb büntetési tétellel, egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett – kiskorú veszélyeztetésének büntettét – utalva az individuális jogtárgy kiemelt védelmére – a jövőben önállóan állapítaná meg a bírói gyakorlat, hiszen a Btk. 195. §-ban szabályozott deliktum a passzív alanyi kör vonatkozásában minősül speciális tényállásnak a minden prostituáltat egyaránt – vagy egyes nézetek szerint kizárólag a nemi erkölcsöt – védő üzletszerű kéjelgésre rábírással szemben.

A bűncselekmény (2) bekezdés szerinti változatát már bármely nagykorú személy elkövetheti, aki a kiskorút bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírti törekszik feltéve, hogy súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

Az elkövetési magatartás a bűncselekményre vagy szabálysértésre, illetve züllött életmód folytatására történő rábírás vagy rábírti törekvés. A rábírás fogalmilag felbujtás, a rábírti törekvés pedig ennek kísérlete – vagyis eredménytelen felbujtás –, ami lényegében egy előkészületi cselekmény (felhívás).¹⁰⁵ Ezek a kiskorú elhatárolásának döntő motívumát adó¹⁰⁶ vagy adni szándékozó magatartások az első fordulat alapján bűncselekmény vagy szabálysértés – passzív alany általi – elkövetésére irányulnak, melyek közül az előbbire történő rábírásnak (vagy felhívásnak) a gyermekprostitúció szempontjából nincs tényleges jelentősége, hiszen de lege lata prostitúciós tevékenység folytatása nem minősül bűncselekménynek.¹⁰⁷ A szabálysértéseket szabályozó hatályos törvény szerint ugyanakkor prostitúciós cselekmény megvalósíthat szabálysértést, amennyiben annak tanúsítása a külön törvényben, vagy törvény felhatalmazása alapján hozott önkormányzati rendeletben megállapított szexuális szolgáltatással összefüggő korlátozás, illetve tilalom megszegésével történik.¹⁰⁸ Kiemelendő, hogy a törvényi rendelkezés értelmében egyszeri szexuális szolgáltatás nyújtása is elegendő – az egyéb feltételek teljesülése esetén – a szabálysértés megvalósulásához, tehát a kiskorú veszélyeztetésének ezen alakzata akkor is megállapítható, ha a tettes részéről csak egy prostitúciós cselekmény végzésére történik rábírás vagy rábírti törekvés. Az elkövetési magatartás változatainak – mint felbujtásszerű cselekmények – jogi természetéből adódóan

¹⁰⁴ Lásd 2. fejezet

¹⁰⁵ NAGY 2009, 241. p.

¹⁰⁶ BH 1999.339.

¹⁰⁷ Az üzletszerű kéjelgés bűncselekményét a kódexből kiiktatta: 1993. évi XVII. tv. 103. §

¹⁰⁸ 2012. évi II. tv. 172. § Tiltott kéjelgés

azonban a tettes tudatának szükségképpen át kell fognia azt, hogy a passzív alany a prostitúciós cselekményt az igazgatási szabályok megsértésével – ezáltal szabálysértést megvalósítva – végzi.

Az elkövetési magatartás a másik fordulat szerint „züllött életmód folytatására” irányul, amely a bírói gyakorlat szerint „nem elszigetelt, egyszeri magatartást, hanem huzamosabb időn át tartó, erkölcsileg kifogásolható olyan életvitelt jelent, amely még nem valósít meg bűncselekményt (pl. csavargás, koldulás stb.).”¹⁰⁹ Ez a jogalkalmazói értelmezés azonban még a szabálysértés elkövetésére vonatkozó tényállási elem törvénybe iktatása¹¹⁰ előtt született, vagyis – a jogszabályi változásokra figyelemmel – szükséges azzal kiegészíteni, hogy ez az erkölcsileg kifogásolható életvitel nemcsak bűncselekményt, hanem szabálysértést sem valósíthat meg, hiszen akkor már a második fordulat alapján lesz tényállásszerű a tettesi cselekmény. Ebből az következik, hogy züllött életmód folytatására rábírás vagy rábírní törekvés alapján – a gyermekprostitúció szempontjából – csak akkor állapítható meg a kiskorú veszélyeztetésének büntette, ha a tettes olyan prostitúciós tevékenységre bírja rá vagy hívja fel a kiskorút, amely nem valósít meg szabálysértést, vagyis az igazgatási szabályok betartásával történik a szexuális szolgáltatás nyújtása. További feltétel, hogy a prostitúciós magatartás tanúsítása a gyermek részéről – a „züllött életmód folytatása” törvényi megfogalmazás miatt – ne csak egyszeri legyen, hanem az folyamatos, állandó, rendszeres jelleget öltson.

A deliktum ezen alakzata esetén is tettesi kvalifikációt követel meg a törvény, a bűncselekményt ugyanis csak – az (1) bek. körébe nem tartozó¹¹¹ – nagykorú személy követheti el. Ez a megoldás összhangban áll a jogi tárggyal, hiszen kizárja az elkövetői körből azokat, akiknek a védelme érdekében a tényállás megalkotásra került. Amit ehelyütt a jogalkotó dogmatikailag helyesen felismer – nevezetesen a tettesi kvalifikáció tényállási elemként való rögzítésének szükségességét –, ugyanezt nem teszi meg a sui generis gyermekprostitúciós bűncselekménynél. Mindez ismételtén csak azzal magyarázható, hogy a törvényhozó a Btk. 202/A. §-ban szabályozott tényállás jogi tárgyának nem a gyermek személyiségfejlődésének szexuális kizsákmányolással szembeni védelmét, hanem a nemi erkölcsöt tekinti.

Az alakzat szubszidiárius jellege ellenére részletesen nem szükséges elhatárolási kérdésekkel foglalkozni, hiszen a tettes cselekménye a prostitúció jelenlegi jogi

¹⁰⁹ BH 1985.51. Nem férhet kétség ahhoz, hogy szexuális cselekmény ellenszolgáltatásért történő – minden érzelmi, testi vonzalmat nélkülöző – nyújtása is szükségképpen a züllött életmód körébe sorolandó.

¹¹⁰ Megállapította: 2009. évi CXXXVI. tv. 26. § (2) bek. (Hatályba lépés: 2010. jan. 1.)

¹¹¹ A két változat ugyanis kölcsönösen kizárja egymást. NAGY 2009, 241. p.

szabályozásából kiindulva csak szabálysértésre irányulhat, vagyis nincs olyan büntető kódexbeli tényállás, amelynek a rábíró személy felbujtója lehetne. A más bűncselekményekkel kapcsolatos halmazati kérdéseket már a fentiekben – az (1) bek. vonatkozásában a rábíró kapcsán – érintettem, az ott kifejtetteket itt is irányadónak tartom.¹¹²

3.3. A prostitúciós bűncselekmények

A de lege lata szabályozás elemzésének zárásaként a szakirodalom¹¹³ által hagyományosan prostitúciós jellegűnek tekintett bűncselekmények [üzletszerű kéjlgés elősegítése (Btk. 205. §), kitartottság (Btk. 206. §), kerítés (Btk. 207. §)] egyes gyermekprostitúciós aspektusait mutatom be.

3.3.1. Üzletszerű kéjlgés elősegítése (Btk. 205. §)

A Btk. 205. §-nak egyes alakzatai – a deliktum elnevezéséből is adódóan – önálló bűncselekményként olyan magatartásokat rendelnek büntetni, melyek a prostitúciós tevékenységhez járuló bűnségélyt vagy felbujtást valósítanak meg, amennyiben a Btk. az üzletszerű kéjlgést pönalizálná. Prostitúciós cselekmény kifejtése de lege lata azonban legfeljebb szabálysértést valósíthat meg, így a jogalkotó lényegében az ehhez – vagy az igazgatási szabályok betartása esetén, adott esetben nem is jogellenes cselekményhez – járuló segítségnyújtást vagy rábírást fenyegeti büntetőjogi szankcióval.¹¹⁴

A Btk. 205. § (1) bek. alapján az követ el bűncselekményt, „*aki épületet vagy egyéb helyet üzletszerű kéjlgés céljára másnak a rendelkezésére bocsát.*” Ez a diszpozíció a gyermekprostitúció vonatkozásában nem is tartalmaz valójában releváns rendelkezést, hiszen e magatartás álláspontom szerint a Btk. 202/A. § szerinti deliktumot megvalósító személy – szolgáltatás igénybevevője – cselekményéhez járuló bűnségédi bűnrészesség

¹¹² Röviden érdemes azonban még kitérni arra a nem tipikus esetre, amikor a rábíró és a gyermekkel ellenszolgáltatásért nemi kontaktust létesítő személy megegyezik. A második alakzat esetén, ha a szexuális magatartás egyben szabálysértést is megvalósít a kiskorú veszélyeztetése valósul meg, és vele a megrontás 202/A. § szerinti büntette csak látszólagos halmazatban áll, mivel a jogi tárgyak hasonlóak. Amennyiben az igazgatási szabályok betartásával kerül sor a nemi cselekményre értelemszerűen csak a 202/A. § tényállásszerű.

¹¹³ Vö. 22. lj.; HOLLÁN ellentétes véleményére lásd 21. lj., a prostitúciós bűncselekmények vonatkozásában felmerülő alkotmányos aggályaira pedig lásd 23. lj.

¹¹⁴ Ez az ún. quasi sui generis részesi deliktum egyik példája. Vö. NAGY 2008a, 209. p.

alapján már büntetendő.¹¹⁵ Az épületet vagy egyéb helyet prostitúcióra rendelkezésre bocsátó személyt – amennyiben a sértett korával kapcsolatban nincs tévedésben – büntetőjogi felelősség ugyanis azért terheli, mert tudatában van annak, hogy egy olyan szexuális kontaktushoz nyújt segítséget, amely – 18. életévét be nem töltött személy sérelmére – kizsákmányolást valósít meg. Abban az esetben, ha a szexuális szolgáltatás nyújtója a 18. életévét betöltötte, a segítséget adó személy cselekménye már csak az üzletszerű kéjelgés elősegítésének vizsgált alakzata szerint minősülhet.¹¹⁶

Hasonló megállapítások tehetők a Btk. 205. § (4) bekezdésében szabályozott büntett esetében is. Említett törvényhely más üzletszerű kéjelgésre rábírását rendeli büntetni. A gyermekek vonatkozásában e magatartás tipikusan a kiskorú veszélyeztetése második – kivételesen első – alakzatát valósítja meg.¹¹⁷ Ebből következően álláspontom szerint nem képzelhető el olyan helyzet, amely esetében a gyermek számára ez a deliktum biztosítana védelmet, így a büntetőjogi beavatkozás indokát kizárásos alapon a felnőtt korú prostituáltak vagy a nemi erkölcs védelme adhatja.¹¹⁸

A bűncselekmény (2) bekezdés szerinti alakzata a bordélyház fenntartását, vezetését, vagy annak működéséhez anyagi eszközök szolgáltatását rendeli büntetni. Ez a tényállási változat már a gyermekprostitúció anyagi jogi szabályozását ténylegesen érinti, hiszen a (3) bekezdés szerinti minősített esete szigorúbb szankcióval fenyegeti az elkövetőt, ha a bordélyházban üzletszerű kéjelgést folytató személy a 18. életévét nem töltötte be. A bordélyház fogalmát a törvény nem határozza meg, a bírói gyakorlat szerint: *„olyan vállalkozást jelent, amelyben a vállalkozó által fizetett prostituáltak anyagi ellenszolgáltatásért bárki szexuális vágyainak a kielégítésére rendelkezésre állnak, az ellenszolgáltatás azonban a vállalkozót illeti.”*¹¹⁹ A definícióból következik, hogy a jogalkotó a nemi erkölcs mögé bújva akarva akaratlanul a prostitúció kizsákmányolása körébe tartozó cselekvőséget pönalizál, a gyermekek e téren meglévő fokozott védelmi igényét pedig az említett minősített eset elégíti ki. Szükséges hozzátenni, hogy ez a büntetőjogi fellépés – amellet, hogy nem is kifejezetten a kizsákmányolás ellen irányul – nem kellően hatékony, hiszen csak a bordélyház fogalmi ismérveinek megléte esetén

¹¹⁵ Az általam elfogadott jogi tárgy alapján a Btk. 202/A. § speciális tényállás a 205. § (1) bekezdéshez képest. A sui generis gyermekprostitúciós bűncselekmény szerinti minősítés kapcsán fontos leszögezni, hogy már egyetlen prostitúciós cselekményhez nyújtott segítség tényállásszerű.

¹¹⁶ Ekkor már HOLLÁN szerint nem arányos a büntetőjogi beavatkozás, véleménye szerint a deliktum dekriminalizálása lenne szükséges. Bővebben lásd HOLLÁN 2012b, 7. p.; Vö. 23. lj.

¹¹⁷ Az elhatárolásra lásd 3.2. fejezet

¹¹⁸ HOLLÁN ezen bűncselekmény kapcsán sem tartja alkotmányosnak a büntetőjogi eszközökkel való fellépést. HOLLÁN 2012b, 7. p.; Vö. 23. lj.

¹¹⁹ BH 1999.339.

érvényesül. A bordély megállapíthatóságát pedig nehezíti, hogy a jogalkalmazói gyakorlat a vállalkozó koordinációs tevékenységét¹²⁰ nem csupán a prostituált részére történő segítségnyújtásban határozza meg, hanem ért alatta egyúttal üzletszerű kéjelgésre rábíró cselekményt is.¹²¹ Álláspontom szerint ez a feltevés téves, hiszen a prostituáltak nem szükségszerűen a bordélyház vezetője, fenntartója hatására kezdik el tevékenységüket, ott úgy is folytathatnak kéjelgő magatartást, hogy ezt az életvitelt saját elhatározásukból választották. Ebből következően a büntetőjogi felelősség megállapításához nem szükséges a rábírás bizonyítása, a minősített eset vonatkozásában az elkövetőnek azonban tudnia kell arról, hogy a prostituált a 18. életévét nem töltötte be.

Az elhatárolási kérdések kapcsán megjegyzendő, hogy a Btk. 205. § (3) bek. szerinti minősített eset mellett bűnhalmazatban nem állapítható meg a kitartottság büntette, mivel a bordélyház fogalma magában hordoz olyan elemeket – pl. a bevétel a vállalkozót illeti –, amelyek lefedik az egészben vagy részben történő kitartatást, emiatt a kétszeres értékelés tilalma kizárja a halmazati minősítést. Szintén a ne bis in idem elvéből fakadóan nem jöhet létre bűnhalmazat az üzletszerű kerítéssel sem.¹²²

3.3.2. Kitartottság (Btk. 206. §)

A tényállás azt rendeli büntetni, *aki a prostitúciót folytató személlyel egészben vagy részben kitartatja magát*. A bűncselekmény megalkotásának indokát nem a prostituált védelme, hanem elsősorban erkölcsi okok, illetve az élősd, munkakerülő jövedelemszerzés elleni határozott fellépés adták.¹²³ Ezt támasztja alá az a jogegységi döntés is, amely rögzíti, hogy a prostituált „[...] csak tágabb, kriminológiai értelemben tekinthető a kitartottság mindenkori sértettjének. Büntetőjogi szempontból azonban, a magyar Btk. szerint, a sértetti minősége a kitartottság törvényi tényállásának nem szükségszerű eleme.”¹²⁴ Így ez a tényállás csak abban a szűk körben lép fel ténylegesen kizsákmányoló magatartásokkal szemben, ha a prostituált valóban a deliktum sértettjének tekinthető.¹²⁵ Mindez természetesen a gyermekprostitúció szempontjából nem biztosít elégséges

¹²⁰ Előre meghatározza a szolgáltatás díját és a bevétel elosztásának mikéntjét, illetve gondoskodik a tevékenység folytatásához szükséges feltételekről. BH 2010.86.; Debreceni Ítéltábla I.160/2011/6. számú határozata

¹²¹ BH 2002.1.; FBK 1996/3.; Debreceni Ítéltábla I.160/2011/6. számú határozata

¹²² Btk. 207. § (2) bek.

¹²³ LÁSZLÓ 1989, 322. p.

¹²⁴ 3/1999. BJE indokolása

¹²⁵ E körbe tartozó eset például, ha a két személy kapcsolatát már nem jellemzi kölcsönös előnyadás, mert a kitartott a kitartó összes pénzét elveszi és ezt nem kompenzálja megfelelően.

büntetőjogi fellépést, hiszen – azon túl, hogy többletvédelem meg sem illeti a 18 év alattiakat – a bűncselekmény nem a szexuális kizsákmányolás elleni küzdelem jegyében született, ennek következtében a diszpozíció alá szubszumálható magatartásoknak csak egy meghatározott köre tekinthető kizsákmányoló jellegűnek.

3.3.3. Kerítés (Btk. 207. §)

A gyermekprostitúció modern fogalmából kiindulva lényeges az olyan – haszonszerzési célzatból megvalósított – cselekmények kriminalizálása, melyek elősegítik a szolgáltatás igénybevevője számára a gyermekkel szexuális kapcsolat kialakítását. Hatályos büntető kódexünkben a kerítés tényállása tartalmaz erre vonatkozó rendelkezést, a diszpozíció szerint az valósít meg bűncselekményt, *aki haszonszerzés céljából valakit közösülésre vagy fajtalanságra másnak megszerez.* A (3) bekezdés szerint súlyosabban minősül ez a cselekmény, ha azt 18. életévét be nem töltött személy sérelmére követik el. Ezen törvényhelyek kapcsán fontos leszögezni, hogy témánk szempontjából csak az a közvetítői tevékenység releváns, amely ellenszolgáltatásért kifejtett szexuális kontaktushoz kapcsolódik. Az alapeset ugyanis olyan kerítést is pönalizál, ami nem is prostitúciós magatartáshoz járul.¹²⁶

Az elkövetési magatartás kulcseleme a „megszerezés”. Ez a joggyakorlatban olyan magatartást jelent, „*amely megteremti mások nemi kapcsolatának közvetlen lehetőségét, és amely többnyire a passzív alany befolyásolása, rábírása folytán történik.*”¹²⁷ Lényeges eleme a meghatározásnak a közvetítő személy sértettre történő determináló jellegű ráhatása,¹²⁸ ennek hiányában álláspontom szerint bűncselekmény nem valósul meg.¹²⁹ Az esetek többségében a gyermekek vonatkozásában ez a befolyásoló magatartás kimerítheti a kiskorú veszélyeztetésének büntettét is, azonban amennyiben a haszonszerzési célzat és a közvetítői tevékenység bizonyítást nyer, látszólagos alaki halmazat folytán – súlyosabb büntetési tételre figyelemmel – csak a kerítés minősített esete megállapításának lehet helye.

A szolgáltatás igénybevevőjét terhelheti büntetőjogi felelősség a Btk. 202/A. §-a alapján, ha annak feltételei fennállnak.

¹²⁶ Vö. 21. lj.

¹²⁷ BH 2003.142.

¹²⁸ NAGY 2009, 279. p.; SCHULTHEISZ 1966, 262. p.

¹²⁹ Ellentétes véleményt fogalmaz meg MÁRKI, aki szerint megszerzés az is, ha a partnerek befolyásolástól függetlenül határozzák el magukat nemi kapcsolatra. MÁRKI 2012, 542. p.

A kerítés büntette már akkor befejezett, amikor a tettes a nemi cselekmény kifejtésének a közvetlen lehetőségét megteremti, vagyis annak tényleges megvalósulása nem szükséges a befejezettség megállapíthatóságához.¹³⁰ Elképzelhető tehát olyan helyzet, hogy a kerítő úgy lesz büntethető, hogy a gyermek szolgáltatását igénybevevő még felelősségre sem vonható a 202/A. § alapján.

4. Változások a gyermekprostitúció büntetőjogi szabályozásában.

Kitekintés a 2012. évi C. törvény vonatkozó rendelkezéseire

Az Országgyűlés által 2012 júniusában elfogadott új büntető kódex különös részében a hatályos törvénykönyvhöz képest a legjelentősebb változtatásokat talán a nemi deliktumok terén tapasztalhatjuk. A gyermekprostitúciót érintő eltérések bemutatására és az eddigi megállapításokkal történő összevetésére dolgozatom záró fejezetében kerül sor.

Mindenekelőtt arról szükséges szólni, hogy az új törvény a hatályos Btk. meghaladottá vált terminológiáját – *közösülés* vagy *fajtalanság*, *üzletszerű kéjelgés* – korszerű fogalmakkal – *szexuális cselekmény*, *prostitúció* – váltja fel, melyeket értelmez is. A 459. § (1) bek. 27. pontja alapján *szexuális cselekmény: a közösülés és minden súlyosan szeméremszérvő cselekmény, amely a nemi vágy felkeltésére, fenntartására vagy kielégítésére alkalmas, vagy arra irányul.* A prostitúció fogalmát pedig a 25. pont adja meg: *a rendszeres haszonszerzés céljából történő szexuális cselekmény végzése.* A meghatározásból következik, hogy – amennyiben a további nemi aktusokkal összefüggő haszonszerzési célzat fennáll – már egy prostitúciós cselekmény is kimeríti a törvényi definíciót, vagyis a jogalkotó az üzletszerűség jelenlegi értelmezéséhez hasonló jogi konstrukciót hozott létre.¹³¹

A gyermekprostitúció szempontjából releváns tényállások [kerítés (200. §); prostitúció elősegítése (201. §); gyermekprostitúció kihasználása (203. §)] – a kiskorú veszélyeztetése kivételével¹³² – a törvény XIX., *A nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények* címet viselő fejezetében találhatóak. A szerkezeti egység elnevezéséből kitűnik, hogy a jogalkotó a nemi bűncselekmények jogi tárgyának most már nemcsak az erkölcsöt, hanem a szexuális önrendelkezést is tekinti. Ez a szabályozás –

¹³⁰ BH 2003.8.

¹³¹ Vö. Btk. 137. § 9. pont

¹³² A kiskorú veszélyeztetése tényállását (208. §) – a gyermekprostitúció szempontjából releváns rendelkezéseket érintetlenül hagyva – a törvény *A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények* című XX. fejezetében szabályozza.

ugyan az erkölcs kifogásolhatóan továbbra is szerepel még védendő érdekként – az általam megjelölt jogi tárgyval sokkal inkább összhangban áll.

4.1. Gyermekprostitúció kihasználása (2012. évi C. tv. 203. §)

Az új törvény – egyezően az általam már a fentiekben javasoltakkal – egy önálló – nem pedig a megrontás egyik eseteként meghatározott – tényállásban, a büntetőjogi felelősség körét kibővítve szabályozza a gyermekprostitúció kizsákmányolását. A bűncselekmény jogi tárgya a gyermekek megfelelő személyiségfejlődéseként határozható meg, amelyet elsősorban a kizsákmányoló magatartásokkal szemben véd ez a diszpozíció. A törvény a deliktum négy alakzatát különbözteti meg, melyek passzív alanya egységesen a 18. életévét be nem töltött személy.¹³³

Az első tényállási változat meglehetősen előrehozza a büntetőjogi felelősséget azáltal, hogy a *18. életévét be nem töltött személy prostitúciójából haszonszerzésre törekvést* is már pönalizálja. Ez lényegében egy előkészületi magatartásnak a sui generis tettesi értékelése, amely elsősorban a „futtató” személy vonatkozásában jöhetne számításba, ám kizárólagos megvalósulása a gyakorlatban igen valószínűtlen. Álláspontom szerint ugyanis ez az alakzat csak abban a kivételes esetben állapítható meg önállóan, ha a tettes úgy lép kapcsolatba a tőle függetlenül prostitúciót folytató gyermekkel, hogy terhére sem kitarthatóság, sem pedig a kerítés minősített esete megállapításának nincs helye.

A (2) bek. a szolgáltatás igénybevevőjének cselekményét rendeli büntetni. A tényállás jelentős előrelépést jelent a hatályos szabályozáshoz képest, hiszen az elkövetési magatartás – *tizennyolcadik életévét be nem töltött személlyel való szexuális cselekményért ellenszolgáltatást nyújt* – az általam javasoltaknak megfelelően kizárja a passzív alany általi elkövetés lehetőségét, valamint egyértelmű tekintetben, hogy az ellenszolgáltatás ígérete nem elegendő a tényállásszerűséghez.¹³⁴ Kritikaként ugyanakkor megfogalmazható, hogy a bűncselekmény – a többi alakzathoz hasonlóan – továbbra is elkövetheti 18. életévét be nem töltött személy is,¹³⁵ valamint a gyermekkel ténylegesen szexuális kontaktust létesítő személy büntetlenül maradhat, amennyiben az ellenszolgáltatást nem ő,

¹³³ A sértett 14. életénél fiatalabb nem lehet, mert azt a korosztályt változatlanul külön tényállás [szexuális visszaélés (198. §)] védi.

¹³⁴ Mivel azonban az irányelv kötelezően előírja a tagállamok számára az ígért pönalizálását, arra külön utalni kellett volna.

¹³⁵ Ez különösen annak ismeretében érthetetlen, hogy szexuális visszaélésnek az ugyanezen jogtárgyat védő alakzata [(198. § (4) bek.) esetén a törvény tettesi kvalifikációt követel meg, így a 18 évnél fiatalabb személy nem lehet elkövető.

hanem egy harmadik fél nyújtja. Az ellenszolgáltatás fogalmának értelmezése – törvényi rendelkezés hiányában – a bírói gyakorlatra marad, melynek kialakítása során a fentiekben a külföldi normaszövegek kapcsán levont következtetésem figyelembe vételét tartom indokoltnak.

Álláspontom szerint a deliktum többi alakzata – mivel azok elsősorban a „futtató” cselekményeit büntetik – valóságos halmazatba kerülhetnek ezzel az alapesetrel. A kétszeres értékelés tilalma miatt azonban nem állapítható meg alaki halmazatban a 18. életévét be nem töltött személy sérelmére hatalmi, befolyási viszonyral visszaélve megvalósított szexuális visszaélés büntette [198. § (4) bek.] mellett¹³⁶ a 203. § (2) bek. szerinti deliktum, mivel a jogi tárgyak megegyeznek.

A (3)-(4) bekezdések által szabályozott deliktumok új tényállási elemet nem tartalmaznak, azok lényegében a kitarottság és a prostitúció elősegítése minősített eseteiként foghatóak fel, ezért részletesebb elemzésüktől eltekintek.

A sui generis gyermekprostitúciós deliktum kapcsán rövid összegzésként elmondható, hogy dogmatikailag helyes döntést hozott a jogalkotó akkor, amikor önálló tényállást hozott létre a gyermekprostitúció kizsákmányolásának szabályozására, és ezt a büntető kódex egy olyan fejezetében helyezte el, ami a szexuális önrendelkezést (is) védi. Kritikaként szükséges azonban hozzátenni, hogy az előremutató változások ellenére véleményem szerint a jogi tárgy védelme – egyes tényállási elemek hiánya miatt – még mindig nem biztosított teljes körűen, továbbá dogmatikailag nehezen igazolható az a jogalkotói megoldás, hogy nem az összes gyermekprostitúcióra vonatkozó rendelkezés ebben az önálló, kifejezetten a 18. életévét be nem töltött személyeket védelemben részesítő tényállásban nyert elhelyezést.

4.2. Prostitúció elősegítése (2012. évi C. tv. 201.§)

A tényállás a hatályos Btk.-ban szereplő üzletszerű kéjelgés elősegítése bűncselekményéhez hasonlóan quasi sui generis részesi deliktum,¹³⁷ tehát olyan részesi magatartásokat nyilvánít büntetendővé, amelyek nem bűncselekményhez járulnak. A gyermekek esetében ezeket a cselekményeket súlyosabb büntetéssel fenyegeti a törvény.

¹³⁶ Ezen elhatárolási probléma azonban véleményem szerint a gyakorlatban nem fog gondot okozni, ugyanis az esetek túlnyomó többségében a kiskorú veszélyeztetésének első alakzata vagy a vérfertőzés büntette megállapítható lesz az elkövető terhére, így a szexuális visszaélés ezen alakzatának önálló megállapítására nem kerülhet sor. Vö. 3.2. fejezet

¹³⁷ Vö. 114. lj.

A 201. § (1) bek. c) pontja szerint büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az, *aki a 18. életévét be nem töltött személy prostitúciójához segítséget nyújt*. Álláspontom szerint csak annyiban volt szükséges ezen alakzat megalkotása, amennyiben az elkövető segítségnyújtása a passzív alany részére történik, hiszen a szolgáltatás igénybevevőjének nyújtott segítség az ügyfél cselekményét pönalizáló deliktumhoz kapcsolódó bűnsegélyként is büntetendő lenne, így azonban a segítségnyújtó személy csak a 201.§ (1) bek. c) pont alapján vonható büntetőjogi felelősségre.

A (2) bek. a rábíró személy cselekményét kriminalizálja. Ezen rendelkezés törvénybe iktatása azt eredményezi, hogy a specialitásra figyelemmel (a büntetési tételek egyébként megegyeznek) a kiskorú veszélyeztetése büntette látszólagos halmazatba kerül a prostitúció elősegítésével. Ebből következően a gyermekprostitúció szempontjából a kiskorú veszélyeztetése csak abban az igen kivételes esetben lesz releváns, ha a gyermek szabálysértést megvalósítva fejt ki ellenszolgáltatásért szexuális cselekményt, és ehhez még a rendszeres haszonszerzés célzata nem társul. Abban a szintén nem gyakori helyzetben, ha a rábíró személy megegyezik a szolgáltatás igénybevevőjével, a ne bis in idem elvére figyelemmel csak a prostitúció elősegítése miatt lehet helye büntetőjogi felelősségre vonásnak, hiszen a rábírás éppen a szexuális kontaktus kialakítására irányul, így annak külön büntetőjogi értékelésére nincsen lehetőség.¹³⁸

4.3. Kerítés (2012. évi C. tv. 200. §)

A kerítés tényállása változatlan formában a haszonszerzés céljából mások nemi kapcsolatába való beavatkozást rendeli büntetni. Továbbra is súlyosabban minősül a cselekmény, ha azt 18. életévét be nem töltött személy sérelmére követik el. A törvény a (2) bekezdésben a kerítésnek egy új alapesetét alkotja meg, amely kifejezetten a gyermekprostitúcióra vonatkozó rendelkezést tartalmaz. A tényállás szerint *18. életévét be nem töltött személy prostitúcióra felajánlása vagy felhívása* minősül bűncselekménynek. Ez a szabályozás ugyancsak sui generis jellegű, hiszen előkészületi cselekmények pönalizálására hozott létre a jogalkotó egy önálló deliktumot. Ezen tényállás kapcsán ismételten azt tapasztalhatjuk, hogy a törvényhozó ugyanazon cselekmény kriminalizálására több rendelkezést is alkotott. A „*felhívás*” ugyanis fogalmilag rábírn

¹³⁸ Vö. 112. lj.

törekvést jelent, ami pedig a prostitúcióra rábírás [201. § (2) bek.] kísérleteként értékelhető, így erre nézve önálló büntető rendelkezés megalkotása teljesen felesleges volt. Alátámasztja ezt a megállapítást az is, hogy a kerítés ezen alapesetének elkövetési magatartásai a gyakorlatban a haszonszerzés célzatával járnak együtt, amelyre irányuló törekvést – ugyancsak sui generis előkészületi deliktum formájában – a törvény már büntetni rendeli a 203. § (1) bek. szerinti büntett révén.

4.4. Következtetések

Hazánk elfogadott, de még hatályba nem lépett új büntető kódexének gyermekprostitúciót szabályozó rendelkezései kapcsán vegyes tapasztalatok vonhatóak le. Mindenekelőtt üdvözlendő, hogy a jogalkotó a nemzetközi és uniós instrumentumok elvárásainak való megfelelés, illetve a szexuális önrendelkezés védelme jegyében – önálló tényállást is létrehozva – széles körben pőnalizálja a gyermekek szexuális kizsákmányolásához kapcsolódó egyes magatartásokat. Dogmatikai szempontból az egyes diszpozíciók megszövegezésében is találhatók haladó szellemű, a jogi tárgy megfelelő védelme irányába mutató megoldások.

Az elhatárolási problémák elkerülése, illetve a minőségi jogalkotáshoz fűződő igénynek való maradéktalan megfelelés miatt azonban egy jövőbeni kodifikációnak a normaszervezés során feltétlenül figyelemmel kell lennie arra, hogy még a hazánkra kötelező egyes nemzetközi instrumentumokkal való teljes körű harmonizáció megteremtése érdekében se pőnalizáljon egy adott cselekményt több Btk.-ban szereplő tényálláson keresztül. A 2012. évi C. törvény ezen normaszervezési anomáliája természetesen arra vezethető vissza, hogy a jogalkotó a gyermekprostitúciót érintő valamennyi rendelkezést – annak ellenére, hogy önálló tényállást hozott létre e területre vonatkozóan – nem egy bűncselekményben szabályozza.

Összegzés

A prostitúció kizsákmányolásának büntetőjog-dogmatikai megítélése kifejezetten összetett kérdés, különösen igaz ez akkor, ha a passzív alanyok köre a gyermekekre korlátozódik. Diákköri munkám elsősorban az ügyfél cselekményére fókuszálva kívánt ezen problémakörrel átfogó képet nyújtani.

Gondolatmenetem kiinduló premisszáját egy modern – a vonatkozó nemzetközi és uniós instrumentumok szellemiségével összhangban álló – jogi tárgy meghatározása jelentette. A védendő érdek alapján nyílt lehetőségem kifejteni a hatályos magyar szabályozással kapcsolatos aggályaimat. A hazai szakirodalomban újnak számító módszertani megoldás, a jogharmonizációs jogösszehasonlítás segítségével más uniós tagállamok – a szolgáltatás igénybevevőjének magatartására vonatkozó – normaszövegeit hasonlítottam össze a magyar szabályozással, illetve az uniós elvárásokkal. Ennek köszönhetően vonhattam le de lege ferenda következtetéseket.

Dolgozatomban a továbbiakban a gyermekprostitúcióhoz kapcsolódó egyéb kizsákmányoló magatartások büntetőjogi megítélését elemeztem, felhívtam a figyelmet a hatályos törvény egyes elhatárolási problémáira is. Külön fejezetet szenteltem az új büntető törvénykönyv által e téren alkalmazott újítások bemutatására, az egyes rendelkezések vizsgálatakor pedig a korábbiakban már levont következtetéseket vettem alapul.

Bízom benne, hogy munkám során a bevezetésben meghatározott célkitűzéseknek sikerült maradéktalanul eleget tennem, ezáltal pedig felhívnom a figyelmet ezen – a szakirodalomban mindeddig kimunkálatlan – kérdéskör anyagi büntetőjogi komplexitására.

Felhasznált irodalom

- BALOGH 2005 = Balogh Ágnes: Büntetőjog II. Különös Rész Dialog Campus Kiadó Bp.-Pécs, 2005. 166-192. p.
- BORAI 1996 = Borai Ákos: A prostitúció szabályozásának koncepciójáról I. Belügyi Szemle, 1996. évi 11. szám 2-13. p.
- FABRIZY-KK 2002 = Fabrizio, Eugen: Strafgesetzbuch (StGB) samt ausgewählten Nebengesetzen. Kurzkommentar. Manz. 8. Aufl. Wien, 2002. 608-611. p.
- FEHÉR 2008 = Fehér Lenke: Az emberkereskedelem modern, nemzetközileg elfogadott definíciója In: Fehér Lenke (szerk.): Nemzetközi emberkereskedelem. „Közlemények – No. 22. – Working Papers” MTA Jogtudományi Intézete, Bp., 2008. 57-74. p.
- FEHÉR 2009 = Fehér Lenke: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Fehér-Görgényi-Gula-Horváth-Lévay-Sántha-Várad: Magyar Büntetőjog. Különös Rész. Complex Kiadó Bp., 2009. 195-242. p.
- FISCHER 2008 = Fischer, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze Becksche Kurzkommentare. Band 10.. 55. Aufl. C. H. Beck. München, 2008. 1256-1261. p.
- FÖLDVÁRI 2007 = Földvári József: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Tóth Mihály (szerk.): Magyar Büntetőjog. Különös Rész (szerk.: Tóth Mihály) Osiris Kiadó Bp., 2007. 217-223. p.
- FROMMEL-NK 2005 = Frommel, Monika: § 182 In: Nomos Kommentar. Strafgesetzbuch (Hrsg.: Kindhäuser et al.) Band 2. 2. Aufl. Nomos. Baden-Baden, 2005. 3322-3325. p.
- GELLÉR-HOLLÁN-KIS 2005 = Geller Balázs – Hollán Miklós – Kis Norbert: A Büntető törvénykönyv magyarázata II. kötet, Különös rész (1) Magyar Hivatalos Közlönykiadó Bp., 2005. 219-286. p.
- HOLLÁN 2011 = Hollán Miklós: Újra a lápvidéken: az első modern monográfia hazánkban a nemi bűncselekményekről. Magyar Jog, 2011/11. 671-680. p.
- HOLLÁN 2012a = Hollán Miklós: Emberkereskedelem. A kizsákmányolás büntetendő esetei és a büntetőjogi szabályozás határai. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó. Bp., 2012.
- HOLLÁN 2012b = Hollán Miklós: Az Alkotmánybíróság határozata a prostitúciós bűncselekményekről. Az erkölcsvédelmi megközelítés árnyoldalai. JeMa, 2012/2. 3-10. p.
- LENCKNER-PERRON-EISELE-MK 2006 = Lenckner, Theodor - Perron, Walter - Eisele, Jörg: § 182 Sexueller Missbrauch von Jugendlichen. In: Schönte - Schröder: Strafgesetzbuch. Kommentar. 27. Aufl. C. H. Beck. München, 2006. 1578-1581. p.
- MÁRKI 2012 = Márki Zoltán: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (Btk. XIV. fejezet) In: Berkes-Rabóczki (szerk. és társszerző): A magyar büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kiadás. HVG-ORAC Lap- és könyvkiadó. Bp., 2012. 500- 544/7. p.
- NAGY 2008a = Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Bp., 2008.
- NAGY 2008b = Nagy Ferenc: Gondolatok a jogi tárgyról. Büntetőjogi Kodifikáció, 2008/1. 3-8. p.

- NAGY 2009 = Nagy Ferenc: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények. In: Nagy Ferenc (szerk.): A Magyar Büntetőjog Különös Része HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Bp., 2009. 226-284. p.
- LÁSZLÓ 1989 = László Jenő (szerk.): Az 1978. évi IV. törvény /BTK/ előkészítése 8. kötet Igazságügyi Min. Bp., 1989.
- SCHICK-WK 2006 = Schick, Peter J.: §§ 201-212. In: Wiener Kommentar zum Strafgesetzbuch (Hrsg.: Höpfel-Ratz) 2. Aufl. 31. Lieferung. Wien, 2006. 76-83. p.
- SCULTHEISZ 1966 = Schultheisz Emil: A nemi erkölcs elleni bűntettek de lege lata KJK. Bp., 1966.
- SINKU 2008 = Sinku Pál: A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények In Busch Béla (szerkesztő-lektor): Büntetőjog Különös rész HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Bp., 2008. 262-277. p.
- SZOMORA 2006 = Szomora Zsolt: A nemi erkölcs mint a nemi bűncselekmények alkalmatlan jogi tárgya. Állam- és Jogtudomány, 2006/4. 611-638. p.
- SZOMORA 2009a = Szomora Zsolt: A nemi bűncselekmények alapkérdései. Rejtjel. Budapest, 2009.
- SZOMORA 2009b = Szomora Zsolt: A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés. Bűnügyi Szemle, 2009/2. 11-17. p.
- TAMÁSI 2012 = Tamási Erzsébet: Tiltás vagy támogatás. Idealizmus vagy realitás. A prostitúció szabályozásának dilemmái. Magyar Jog, 2012/6. 321-333. p.

A felhasznált joganyag

Magyar joganyag

1912. évi LXII. törvény *a leánykereskedés elnyomása végett Párisban létrejött nemzetközi egyezmény és a hozzátartozó zárjegyzőkönyv becikkelyezése tárgyában*

1925. évi XIX. törvény *a nőkkel és a gyermekekkel űzött kereskedés elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában*

1949. évi XX. törvény *a Magyar Köztársaság Alkotmányáról*

1952. évi IV. törvény *a házasságról, a családról és a gyámságról*

1955. évi 34. törvényerejű rendelet *az emberkereskedés és mások prostitúciója kihasználásának elnyomása tárgyában, New Yorkban, 1950. évi március hó 21. napján kelt nemzetközi egyezmény kihirdetéséről*

1959. évi IV. törvény *a Polgári Törvénykönyvről*

1978. évi IV. törvény *a Büntető Törvénykönyvről*

1978. évi IV. törvény módosításáról

Magyarország Alaptörvénye

2012. évi II. törvény *a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről*

2012. évi C. törvény *a Büntető Törvénykönyvről*

Osztrák joganyag

Az osztrák Btk. vonatkozó rendelkezéseinek hatályos szövege:

http://www.jusline.at/207b_Sexueller_Missbrauch_von_Jugendlichen_StGB.html

Német joganyag

A német Btk. vonatkozó rendelkezéseinek hatályos szövege:

http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_182.html

Nemzetközi és uniós joganyag

Gyermek jogairól szóló egyezmény = a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény (kihirdette: 1991. évi LXIV. tv.)

182. számú ILO egyezmény = a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1999. évi 87. ülészakán elfogadott 182. számú Egyezmény (kihirdette: 2001. évi XXVII. tv.)

ENSZ Fakultatív Jegyzőkönyv = a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv (kihirdette: 2009. évi CLXI. tv.)

Lanzarote Egyezmény = Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen, Lanzarote, 2007. okt. 25. (Magyarország ezt az egyezményt ugyan 2010. nov. 29-én aláírta, de ratifikálására még nem került sor.)

97/154/IB tanácsi együttes fellépés = A Tanács Együttes Fellépése (1999. febr. 24.) az Európai Unióról szóló Szerződés K.3. cikke alapján, az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgáló fellépésről

2004/68/IB kerethatározat = A Tanács 2004/68/IB Kerethatározata (2003. dec. 22.) A gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről

2011/92/EU irányelv = Az Európai Parlament és a Tanács 2011/92/EU irányelve (2011. dec. 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról